
G GENERAL AUDIENCES
All Ages Admitted

PG PARENTAL GUIDANCE SUGGESTED
SOME MATERIAL MAY NOT BE SUITABLE FOR CHILDREN

PG-13 PARENTS STRONGLY CAUTIONED
Some Material May Be Inappropriate for Children Under 13

KEURING VERSUS KRITIEK

Over geschiktheid valt te twisten

“Titan A E” is rated PG (Parental guidance suggested) It includes action sequences that could frighten very young children

”Er zitten in Titan A.E. een vader-zoon relatie, een ontluikende liefde, lollige bijfiguren, wrede gevechten, lieve liedjes en dreunende techno en nog veel meer. De film is zowel voor volwassenen als kinderen gemaakt.”

Bronnen pictogrammen titelpagina:

<http://www.mpaa.org> en <http://www.kijkwijzer.nl>

Bronnen citaten titelpagina:

Boven: Holden, Stephen. 16 juni 2000. May a slightly different force be with you. *New York Times*: E12.

Onder: Stigter, Bianca. 9 augustus 2000. Ambitieuze tekenfilm. *NRC Handelsblad*: 8.

Keuring versus kritiek: over geschiktheid valt te twisten

Een crossnationaal onderzoek naar classificaties van films voor kinderen in filmkeuringen en recensies in Nederland en Amerika

Erasmus Universiteit Rotterdam

Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen

Masterthesis media en journalistiek: media als culturele industrie

A.C.M. Arentsen

Studentnummer 282183

E-mailadres a_arentsen@hotmail.com

Begeleidend docent Drs. P. P.L. Berkers

Tweede lezer Dr. P.E.M. van Dijk

Inleverdatum augustus 2007

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	6
1. Inleiding	7
1.1. Inleiding	7
1.2. Opbouw Thesis	10
2. Theoretisch kader	11
2.1. Classificatie en classificatiesystemen	11
2.2. Institutie filmkeuring: morele grenzen	12
2.2.1. Nederlandse filmkeuring	12
2.2.1. a Geschiedenis Nederlandse filmkeuring	12
2.2.1. b Classificatieprocedure en uitleg classificaties Nederlandse filmkeuring	13
2.2.2. Amerikaanse filmkeuring	14
2.2.2. a Geschiedenis Amerikaanse filmkeuring	14
2.2.2. b Classificatieprocedure en uitleg classificaties Amerikaanse filmkeuring	15
2.2.3. Amerika versus Nederland	16
2.3. Institutie filmkritiek: esthetische grenzen	18
2.3.1. Filmkritiek en genretheorie	18
2.3.2. Filmkritiek en het culturele veld	19
2.3.3. Functie institutie filmkritiek	20
2.4. Culturele repertoires en culturele grenzen	21
3. Methodologie	25
3.1. Keuze en verantwoording onderzoekseenheden	25
3.1.1. Selectie onderzoeksperiode	25
3.1.2. Selectie films	26
3.1.3. Selectie dagbladen	30
3.1.4. Selectie recensies	31
3.2. Wijze van gegevensverzameling en verwerking	32
3.2.1. Inhoudsanalyse	32
3.2.2. Toepassing inhoudsanalyse	33
3.2.2. a Kwantitatieve inhoudsanalyse	33
3.2.2. b Kwalitatieve inhoudsanalyse	34

4.	Resultaten	38
4.1.	Kwantitatieve inhoudsanalyse classificaties filmkeuring	38
4.1.1.	Leeftijdsclassificaties filmkeuring	38
4.1.2.	Inhoudsclassificaties filmkeuring	40
4.2.	Aantal recensies en recensenten	44
4.3.	Kwalitatieve inhoudsanalyse classificaties filmkritiek	45
4.3.1.	Morele classificaties in recensies	45
4.3.2.	Genreclassificaties in recensies	49
4.3.3.	Classificaties in recensies	51
4.3.4.	Oordelen recensenten	53
4.3.4. a	Classificaties recensies en oordeel recensent	53
4.4.	Vergelijking instituties filmkritiek en filmkeuring	55
4.4.1.	Morele classificaties	55
4.4.2.	Genreclassificaties	57
5.	Conclusie	60
5.1.	Inleiding	60
5.2.	Beantwoording deelvragen en vraagstelling	61
5.3.	Suggesties voor verder onderzoek	63
6.	Bronnenlijst	65
	Literatuur	65
	Recensies	67
	Internetsites	68
	Figuren	69
	Tabellen	69
	Grafieken	70
7.	Bijlagen	71
1.	Karakterisering geselecteerde dagbladen	71
2.	Codeerschema kwantitatieve en kwalitatieve analyse	72
3.	Morele classificaties positief en negatief	73
4.	Oordelen recensenten Amerika en Nederland	74
5.	Vergelijking morele classificaties filmkeuring en filmkritiek in Nederland en Amerika	75

Voorwoord

Van je hobby je werk maken is toch het mooiste dat er is. Op een dag stuitte mijn moeder op een advertentie voor filmrecensent. Zonder na te denken schreef ik mijn motivatie op. Ik mocht voor een internetnieuwsbrief recensies gaan schrijven. Omdat ik de nieuweling was kreeg ik alle kinderfilms naar me toegeschoven...en ze boeiden me nog ook. Om mijn kennis van het bekritisieren uit te breiden besloot ik om tijdens mijn bachelor Algemene Cultuurwetenschappen de cursus Kunst, Kritiek en Media te gaan volgen. Ik wilde niet alleen over recensenten lezen, maar ook de recensies zelf. Daarom heb ik voor mijn bachelorwerkstuk en mijn thesis gekozen voor recensieonderzoek. Na enkele maanden kwam hier voor mijn thesis nog de filmkeuring bij. Deze combinatie maakte het niet alleen interessanter, maar ook vrij uniek. Er was nog nooit eerder onderzoek over gedaan. Mijn wetenschappelijke nieuwsgierigheid was gewekt. Dit was niet gelukt zonder de begeleiding van drs. Pauwke Berkers, die met de combinatie keuring en kritiek kwam. Hij kwam ook met literatuurtips en gaf vaak helder aan wat nu de essentie van mijn thesis was, zodat ik weer overzicht kreeg. Hierbij wil ik de tweede lezer dr. Nel van Dijk bedanken voor het kritisch doornemen van mijn thesis. Ik wil ook mijn moeder, vader, zus Mariëtte, broer Geert en Daniëlle bedanken voor het luisteren naar mijn vragen en problemen, zodat ik weer inspiratie kreeg om verder te schrijven. Ik kan alleen nog maar hopen dat de lezer mijn inspiratie in deze thesis terug kan vinden.

Rotterdam, augustus 2007

Samenvatting

Het onderwerp van ons onderzoek is de classificatie van films voor kinderen door de filmkeuring en de filmkritiek in Nederland en Amerika. Films voor kinderen worden gelijkgesteld aan alle films die volgens de filmkeuring geschikt zijn voor kinderen tot 16 jaar. De nadruk ligt op het verschil in de aard en inhoud van de classificaties door de filmkeuring en de filmkritiek en het verschil hierin naar land. De probleemstelling is dan ook de volgende: In hoeverre verschillen classificaties van films voor kinderen in de filmkeuringen van Amerika en Nederland met die van critici in recensies in Amerikaanse en Nederlandse dagbladen in de periode 1990-2003 en hoe kunnen we deze verschillen duiden?

Vanuit de theorie verwachten we dat de filmkeuring *bright boundaries* stelt en dus duidelijk aangeeft waarom films geschikt of minder geschikt zijn voor kinderen. De institutie van de filmkritiek stelt *blurry boundaries* wat betekent dat recensenten niet altijd beargumenteren waarom films voor kinderen geschikt zijn en als ze dit wel doen, er binnen de filmkritiek geen consensus over bestaat. We verwachten ook verschillen tussen de filmkeuring en filmkritiek naar land vanuit een verschil in cultureel repertoire. Amerikanen stellen scherpere morele grenzen dan Nederlanders die eerder esthetische grenzen stellen als ze cultuurproducten evalueren. (Kuipers, 2006; Bourdieu, 1987) Om de verschillen in classificatie naar institutie en land te kunnen toetsen maken we gebruik van de methoden van kwalitatieve en kwantitatieve inhoudsanalyse. Recensies van films voor kinderen zijn geschikt om classificaties van de filmkritiek te onderzoeken, omdat in de inhoudelijke en evaluatieve uitspraken van critici naar voren kan komen welke morele en esthetische criteria van belang zijn bij het indelen van films voor kinderen.

Uit de inhoudsanalyse van recensies blijkt dat de institutie van de filmkritiek in Amerika en Nederland van elkaar verschilt. De oordelen van recensenten over films voor kinderen verschillen en de redenen hiervoor ook. Morele classificaties in relatie tot kinderen worden zowel door de filmkeuring als de filmkritiek in Nederland en Amerika veel vaker genoemd dan esthetische classificaties. Binnen een land is er veel overeenstemming tussen de twee instituties over het belang van morele grenzen. *Tussen* de landen verschillen de morele grenzen en de sterkte hiervan. De Nederlandse en de Amerikaans filmkeuringen verschillen wat betreft de classificatieprocedures, maar geven aan films voor kinderen wel dezelfde leeftijdsclassificatie. In Amerika kent de filmkeuring meer inhoudsclassificaties toe aan films voor kinderen dan in Nederland. Dit komt door het verschil in cultureel repertoire in beide landen. In Amerika worden namelijk sterkere morele grenzen gesteld. Concluderend kan het verschil in classificaties die door de filmkeuring en de filmkritiek in Nederland en Amerika aan films voor kinderen worden toegekend, worden verklaard door een verschil in cultureel repertoire in beide landen.

1. Inleiding

1.1. Inleiding

"Visually as depressively earth-toned as "Stalag 17" (which is also parodied in the film), the world created by Mr. Park and Mr. Lord will hypnotize the young who may have had a full dose of antic full-length cartoons. (It assumes that that children are up for animation a little darker of spirit than they're usually fed)." (Over CHICKEN RUN, Elvis Mitchell, *New York Times*, 21 juni 2000)

Kinderen hebben genoeg van antieke tekenfilms en zijn klaar voor de 'donkere' animatie van CHICKEN RUN, volgens filmrecensent Elvis Mitchell. Zou je CHICKEN RUN dan een kinderfilm kunnen noemen? Bazalgette & Buckingham (1995 in Nieuwenhuijsen, 1997:7) definiëren kinderfilm als een film waarin het standpunt van een kind het uitgangspunt is. De classificatie van kinderfilms is een interessant onderzoeksterrein omdat het een genre is dat niet altijd duidelijk is afgegrensd, zoals al blijkt uit de hierboven beschreven definities van kinderfilm. Daarnaast is er weinig onderzoek naar gedaan. Twaalfhoven (2004) en Potman (1994 in Nieuwenhuijsen 1997:7) een definitie van de jeugdfilm in plaats van kinderfilm; "...de jeugdfilm is in feite een familiefilm, die voor ouders niet minder leuk is dan voor kinderen, en die ook volwassenen zonder kinderen naar de bioscoop trekt." (Twaalfhoven, 2004) Potman classificeert jeugdfilms als films voor de jeugd tot ongeveer 18 jaar. Zowel in de wetenschap als in het culturele veld bestaat er nauwelijks consensus over hoe films voor kinderen moeten worden geclassificeerd.

Ons onderzoek naar films voor kinderen en de classificatie ervan vormt een aanvulling op het schamele aanbod van wetenschappelijk onderzoek naar kinderfilms. (Nieuwenhuijsen, 1997; Potman, 1995) Er is onderzoek gedaan naar de schadelijkheid van televisieprogramma's voor kinderen (Gerbner, 1988; Van der Voort, 1997), de invloed van kinderboeken op de ontwikkeling van kinderen (Keij, 2004; Tucker, 1990) en naar boekverfilmingen (Keij, 2004; Gifford, 1991). De classificatie van andere kunstdisciplines is ook vaak onderzocht (Janssen, 1994; 1999; 2002; 2005, Verboord & Van Rees). Echter net als bij film blijft de analyse beperkt tot genres en film als hoge kunstvorm. (Altman, 2006; Baumann, 2001) Kinderfilms, jeugdfilms of familiefilms zijn niet vaak het onderwerp van studie, terwijl er op politiek gebied en in de filmindustrie veel belangstelling voor bestaat. In de Cultuurnota 2005-2008 (2004:31) wordt bijvoorbeeld meer geld uitgetrokken voor de distributie van de buitenlandse artistieke kinderfilm. Het belang van ons onderzoek is ook gelegen in de bijdrage voor ouders en leden van de *Kijkwijzer* die de classificaties van de filmkeuring inhoudelijk niet voldoende richting vinden geven voor het bepalen van de *geschiktheid* van films voor kinderen. De inhoudsanalyse van recensies kan een

aanvulling vormen op de informatie die de filmkeuringen verschaffen doordat recensenten, anders dan de *Kijkwijzer*, de geschiktheid van een film aan kunnen geven.

Genres, zoals kinderfilm, zijn sociaal geconstrueerde classificaties. (Bourdieu, 1989; Dimaggio, 1987; Janssen, 2002) De grens tussen geschikt en minder geschikt voor kinderen ligt niet vast, maar wordt gevormd door de sociale structuur van een land en de culturele, wettelijke en institutionele processen hierbinnen. (Alba, 2005:22) Daarom worden in ons onderzoek classificaties van films voor kinderen in twee landen vergeleken. Gekozen is voor Nederland en Amerika omdat in Nederland veel Amerikaanse films uitkomen, waaronder veel films voor kinderen. (Twaalfhoven, 2004) Beide landen hebben een filmkeuring die door middel van leeftijds categorieën en inhoudelijke classificaties laat zien voor welke kinderen een film niet geschikt is. De leeftijds categorieën komen vrijwel overeen en in Amerika wordt net als in Nederland een bepaalde mate van seks, geweld en drugsgebruik als schadelijk voor kinderen beschouwd. In ons onderzoek worden de overeenkomsten en verschillen tussen Amerika en Nederland getoetst aan de hand van classificaties van filmkeuringen en in filmrecensies in beide landen.

Verschillen in de classificatiesystemen voor film in beide landen zullen worden meegenomen in ons onderzoek. Door de filmkeuring wordt aangegeven welke inhoud van films schadelijk voor kinderen kan zijn. De filmkeuring stelt scherpe morele grenzen op, terwijl door de filmkritiek minder scherpe grenzen wordt gesteld. Dit zijn *blurry boundaries*; een film kan tegelijk geschikt en minder geschikt voor kinderen zijn. (Alba, 2005) Critici geven in recensies, net als de filmkeuring, hun opvatting over wat een film voor kinderen al dan niet geschikt maakt.¹ Deze beoordeling is gebaseerd op esthetische criteria. (Bourdieu, 1989)

In ons onderzoek worden de definities van wat een film geschikt of minder geschikt voor kinderen maakt, onderzocht door middel van een inhoudsanalyse naar de classificaties die recensenten aan films voor kinderen geven en deze te vergelijken met de classificaties van de filmkeuringen in Nederland en Amerika. Dit leidt tot de volgende vraagstelling:

In hoeverre verschillen classificaties van films voor kinderen in de filmkeuringen van Amerika en Nederland met die van critici in recensies in dagbladen in de periode 1990-2003 en hoe kunnen we deze verschillen duiden?

In ons onderzoek ligt de nadruk op crossnationale verschillen in de classificatie van films voor kinderen. Dit komt onder andere naar voren in de classificatieprocedures van de filmkeuring in beide landen. In Nederland worden films door het *Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audiovisuele Media (Nicam)* in hun *Kijkwijzer* en in Amerika door de *Motion Picture Association of America (MPAA)*, onderverdeeld naar leeftijd.² In de Amerikaanse filmkeuring worden minder

---

¹ Dit bleek uit het de proefcodering van recensies, uitgevoerd in de maanden februari en maart 2007.

² NICAM: <http://www.kijkwijzer.nl/pagina.php?id=2> MPAA: <http://www.mpa.org/FilmRatings.asp>

leeftijdbeperkingen gegeven en wat er precies schadelijk is aan een film wordt wel genoemd maar niet beargumenteerd (2.2.2.). Naast crossnationale verschillen worden ook institutionele verschillen in classificaties onderscheiden. In ons onderzoek is dit naast de filmkeuring ook de filmkritiek. De classificaties van films voor kinderen verschillen waarschijnlijk van elkaar doordat de filmkeuringen een *bright boundary* vormen van een genre kinderfilm, terwijl de filmkritiek juist *blurry boundaries* aangeeft. In de filmkeuringen worden morele grenzen aangegeven die in Amerika en Nederland bestaan op het gebied van kind en media. In recensies worden echter voornamelijk esthetische criteria gebruikt om films voor kinderen in te delen. Deze criteria kunnen naar recensent verschillen, terwijl de criteria van de filmkeuring in een land vaststaan.

De algemene vraagstelling zal beantwoord worden aan de hand van drie deelvragen waarbij we gebruik maken van twee theoretische invalshoeken, namelijk crossnationale verschillen op het mesoniveau van de instituties filmkeuring en de filmkritiek en nationale culturele repertoires (hierover meer in hoofdstuk 2).

Hoe worden films voor kinderen door de filmkeuring in Nederland en die in Amerika geclassificeerd en verschillen die classificaties van elkaar?

De eerste deelvraag heeft betrekking op de classificaties die door de filmkeuring worden gegeven aan de geselecteerde films voor kinderen. De filmkeuring in Nederland kent andere classificaties aan films toe dan de Amerikaanse filmkeuring. De classificaties die aan de filmtitels afzonderlijk worden toegekend verschillen ook van elkaar. Daarom wordt voor elke film zowel de leeftijdsclassificatie als de inhoudelijke classificatie genoteerd.

Hoe worden films voor kinderen door recensenten in filmrecensies in Nederlandse en Amerikaanse dagbladen geclassificeerd en verschillen die classificaties van elkaar?

De tweede deelvraag gaat in op de morele en genreclassificaties die recensenten aan de geselecteerde films voor kinderen geven. Zij geven aan volgens welke criteria een film al dan niet geschikt is voor kinderen

In hoeverre verschillen de classificaties van films voor kinderen door de filmkeuring en de filmkritiek van elkaar?

De verwachting is dat de begrenzing van films voor kinderen naar land verschilt. (Griswold, 1987:1112) Daarom worden de instituties van de filmkeuring en van de filmkritiek in twee landen met elkaar vergeleken. Daarnaast begrenzen de instituties van de filmkeuring en de filmkritiek films voor kinderen waarschijnlijk anders, vanuit de verschillende criteria die worden gebruikt om films te classificeren.

1.2 Opbouw thesis

Het theoretische kader van deze thesis is opgesplitst in vier paragrafen. Paragraaf 2.1. gaat over classificatie en classificatiesystemen en de plaats van genretheorie hierbinnen. De volgende paragraaf (2.2.) gaat over de institutie filmkeuring in Nederland en in Amerika. De geschiedenis van de filmkeuring en de classificatieprocedures komen aan bod. Waarna de filmkeuringen in beide landen op deze punten met elkaar worden vergeleken. De derde paragraaf behandelt de institutie filmkritiek waarin de geschiedenis en de werking ervan uiteen wordt gezet. In de laatste paragraaf (2.4.) komt het onderwerp culturele repertoires en culturele grenzen aan bod. In hoofdstuk 3 wordt de methodologie van deze thesis uiteen gezet. De selectie van de onderzoekseenheden wordt verantwoord en de gebruikte methode van inhoudsanalyse wordt in verband gebracht met het onderzoeken van recensies over films voor kinderen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van de kwantitatieve (4.1.) en kwalitatieve inhoudsanalyse (4.2) weergegeven. Bij de bespreking van de resultaten ligt de nadruk op het onderscheid in classificaties tussen de institutie filmkritiek en die van de filmkeuring en de verschillen hierin in Amerika en Nederland. Hoofdstuk 5 omvat de conclusie. De antwoorden op de deelvragen leiden tot de beantwoording van de vraagstelling van ons onderzoek in paragraaf 5.1. In de tweede paragraaf worden de resultaten uit hoofdstuk 4 teruggekoppeld naar de theorie. In paragraaf 5.3. tenslotte, wordt de relevantie van ons onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek gegeven. Hoofdstuk 6 bestaat uit de bijlagen van ons onderzoek. Hoofdstuk 7 bestaat uit de literatuurlijst.

2. Theoretisch kader

Het onderzoeksonderwerp films voor kinderen wordt uitgelegd en in verband gebracht met diverse theoretische inzichten. Critici en filmkeurders bepalen welke kenmerken een film voor kinderen volgens hen zou moeten hebben. Genres maken deel uit van een classificatiesysteem (2.1.) dat per land verschilt. Hierbinnen functioneren de filmkeuring (2.2.) en de filmkritiek (2.3.). Deze instituties bepalen mede de kenmerken van het genre kinderfilm. De manier waarop deze classificatie tot stand komt verschilt naar de werking van de instituties en naar land. De grenzen tussen genres zijn namelijk cultureel bepaald; ze hangen samen met de normen en waarden die in een land gelden (2.4.). Deze grenzen zijn het onderwerp van ons onderzoek en worden geduid op het niveau van de twee instituties, op mesoniveau, en op macroniveau naar land.

2.1. Classificatie en classificatiesystemen

Een individu krijgt dagelijks mentale stimuli tot zich. Deze kunnen niet allemaal worden opgemerkt, zodat een deel van de waarheid wordt bestempeld als irrelevant. Dit wordt *mental focussing* genoemd. (Zerubavel, 1997) De wijze van focussen hangt af van de maatschappij waarin je leeft. Niet alleen de onderwerpen die in onze gedachten naar voren komen, maar ook de manier waarop die gedachten zijn georganiseerd wordt bepaald door sociale omstandigheden. Hoe stimuli mentaal worden georganiseerd staat gelijk aan de *classificatie* hiervan in categorieën die te onderscheiden of af te grenzen zijn. (Zerubavel, 1997:56) Deze categorieën kunnen vast, flexibel of vaag (onduidelijk) zijn en veranderen door de tijd heen. Dit noemt DiMaggio (1987:441) de afgrenzingsterkte van classificatiesystemen. Hij onderscheidt nog drie andere dimensies van culturele classificatiesystemen; hiërarchie, differentiatie en universaliteit. Janssen (1999 & 2005) stelt in haar onderzoeken naar de aandacht voor en de classificatie van kunst en cultuur in Nederlandse dagbladen, dat de genoemde dimensies van classificatiesystemen in Nederland na de jaren 50 zijn veranderd. De afgrenzingsterkte van classificaties is afgenomen en er bestaan steeds minder universele normen over wat een genre is. De grenzen tussen cultuurvormen vervagen. Deze grenzen zijn dan *blurry* of onduidelijk, want de positie van een kunstwerk kan aan beide kanten van de grens tegelijk liggen (hybride genres), van de ene naar de andere kant verschuiven en kan ook vervagen. (Alba, 2005) Dit laatste kan door een verschillende sociale constructie van de grens in de media. De betekenis van deze grens krijgt in ons onderzoek vorm door de analyse van de classificaties die in recensies aan films voor kinderen worden gegeven. Deze classificaties geven waarschijnlijk

esthetische grenzen aan en in de tweede plaats morele grenzen. Deze worden vergeleken met de morele classificaties die door de filmkeuring aan films voor kinderen worden gegeven.

2.2.   Institutie Filmkeuring: morele grenzen?

Filmkeuringen worden gebruikt om films in te delen naar leeftijdsgroep vanuit een potentieel schadelijke inhoud. In deze paragraaf wordt de institutie van de filmkeuring besproken. In de volgende paragraaf (2.3.) komt de filmkritiek aan bod. Een filmkeuring construeert, zoals in de inleiding valt te lezen, *bright boundaries* (Alba, 2005) tussen films. De filmkeuring kent classificaties aan films toe zodat meteen duidelijk wordt of een film voor een bepaalde leeftijdsgroep geschikt is en waarom. Dit zijn leeftijdsclassificaties. Daarnaast worden inhoudsclassificaties onderscheiden, hiermee wordt aangegeven of de inhoud van een film voor *kinderen* geschikt is. In Nederland worden pictogrammen gebruikt om aan te geven welke inhoud van een film schadelijk kan zijn voor een kind. Terwijl in Amerika deze uitleg onder de *leeftijdsclassificatie* staat in de vorm van *rating reasons*. De filmkeuringen in Nederland en Amerika geven allebei duidelijke morele grenzen aan, maar werken vanuit een verschillende classificatieprocedure.

2.2.1.   *Nederlandse filmkeuring*

2.2.1.a   Geschiedenis Nederlandse filmkeuring

In de jaren 20 werd film gezien als een medium dat inbreuk pleegde op de geldende moraal. (Van den Heuvel, 2004:7) In 1926 werd de Bioscoopwet bekrachtigd. (Stoel et al., 2005) Hierin wordt de instelling van een Centrale Filmkeuring beschreven waarin een commissie van zestig staatslieden, die alle religieuze zuilen vertegenwoordigen, bepaalt of films verboden moet worden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog worden bepaalde films in het geheel voor iedereen verboden en wordt door de bezetter de extra eis gesteld dat films een 'opvoedend karakter' moeten hebben. In de jaren 60 wilde men de Bioscoopwet afschaffen, omdat een keuring van films voor volwassenen als betuttelend werd gezien en film eenzelfde status behoorde te krijgen als de pers en de omroep. (Schiphof, 2004) Jeugdfilms zijn films bedoeld voor kinderen tot 16 jaar. De overheid hoort ook op het medium film *geen* censuur uit te oefenen. In 1970 adviseert een commissie onder leiding van raadsheer J. Peters een vrijwillige filmkeuring in te stellen, waarbij bioscopen *ontraden* wordt om bepaalde films te vertonen. (Van den Heuvel, 2004) Films konden worden *ontraden* op basis van aanstootgevendheid voor de eerbaarheid en als ze op stuitende wijze en zonder redelijk doel gewelddadigheden of gruwelen vertoonden. In 1977 wordt de Centrale Filmkeuring opgeheven waarna de Nederlandse Filmkeuring in het leven

wordt geroepen die gericht is op het keuren van jeugdfilms en zich niet bezig houdt met films voor volwassenen. (Schiphof, 2004) In de eerste helft van de jaren 80 worden vijftientig genres onderscheiden die geweld en agressie bevatten. Deze indeling bleek niet toepasbaar, daarom werd een indeling van films naar leeftijd gemaakt. Jongeren onder de 16 jaar mogen niet worden blootgesteld aan films die voor hen schadelijk worden geacht.³ In 1997 wordt de verantwoordelijkheid voor de bescherming van jongeren tegen schadelijke invloeden van de media overgelaten aan ouders, overheid en media samen. Zelfregulering van film werd belangrijk gevonden. Dit bleek wel uit de oprichting van het Nederlands Instituut voor *Classificatie van Audiovisuele Media (Nicam)* in 1999. In 2001 werd het classificatiesysteem van het *NICAM: Kijkwijzer* van kracht. (Stoel et al., 2005) De *Kijkwijzer* is een classificatiesysteem dat informatie geeft over de mogelijke schadelijkheid voor jongeren van bioscoopfilms, DVD's, televisieprogramma's en games. Het classificatiesysteem bestaat uit vier leeftijdscategorieën, namelijk 6, 9, 12 en 16 jaar.

2.2.1.b Classificatieprocedure en uitleg classificaties Nederlandse filmkeuring

De classificatie van films voor kinderen door de Nederlandse filmkeuring, vindt plaats op basis van een classificatieformulier dat is ontwikkeld door wetenschappers op het gebied van kind, media en geweld.⁴ Filmmakers beantwoorden vragen op een classificatieformulier, dat door een codeur wordt ingevuld, waarna de formulieren worden vergeleken en aan de antwoorden een leeftijdsclassificatie en een inhoudsclassificatie worden gekoppeld. Het onderwerp met de hoogste leeftijdscategorie bepaalt de uiteindelijke leeftijdsclassificatie. "De prioriteit ligt mede op verzoek van ouders, bij de pictogrammen voor geweld, angst en seks".⁵ Deze morele thema's worden door ouders als meest schadelijk voor hun kinderen aangegeven door middel van het kijk –en luisteronderzoek van de NOS.

Het classificatieformulier bestaat uit vragen over verschillende categorieën schadelijke inhoud die morele grenzen vertegenwoordigen; geweld, angst, seks, discriminatie, drugs -en alcoholgebruik en grof taalgebruik.⁶ Bij elke vraag moet worden ingevuld of het onderwerp 1x of vaker voorkomt of nooit. Er staan ook voorbeelden bij van films waarin het betreffende onderwerp voorkomt, zodat de vraag zo objectief mogelijk kan worden beantwoord. Het onderwerp geweld wordt verdeeld naar fysiek of niet-fysiek geweld. De meeste vragen gaan over fysiek geweld. Fysiek geweld wordt dan ook samen met angst als meest schadelijk voor kinderen geacht. Onder fysiek geweld wordt verstaan: "...al het geweld...dat door levende wezens (mensen, mensachtigen en dieren of monsters met menselijke eigenschappen zoals

³ <http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr/240a.html>

⁴ <http://www.kijkwijzer.nl/pagina.php?id=23>

⁵ <http://www.kijkwijzer.nl/pagina.php?id=23>

⁶ http://www.kijkwijzer.nl/upload/download_pc/6_classificatieformulier_40.pdf

praten) willens en wetens wordt toegebracht aan levende wezens." (Classificatieformulier vraag 2.2) Het onderwerp angst wordt omschreven als het voorkomen van beelden van "...angstige mensen als gevolg van ongelukken, ongevallen, rampen of oorlogen of als gevolg van geweldsacties van andere wezens (mensen, dieren, monsters) of dreigingen daarvan." (Classificatieformulier vraag 3.1) Seksueel taalgebruik en seksuele handelingen worden ook als schadelijk gezien voor kinderen. Dit zijn "...alle handelingen die erop gericht zijn de actor zelf, een andere persoon in de productie, of de kijker op te winden. Dit kan ook een suggestieve handeling zijn". (Classificatieformulier vraag 4.1.2.) Discriminatie, grof taalgebruik en overmatig drugs- en alcoholgebruik zijn ook niet voor kinderen geschikt. Discriminatie wordt omschreven als "...elke uiting waarin bepaalde bevolkingsgroepen als inferieur worden afgeschilderd op grond van ras, religie, huidskleur, sekse, nationaliteit of etnische afstamming." (Classificatieformulier vraag 5.1.1.)

2.2.2. Amerikaanse filmkeuring

2.2.2.a Geschiedenis Amerikaanse filmkeuring

In 1930 werd de *Motion Picture Production Code* ingesteld door de *Motion Picture Producers and Distributors Association (MPPDA)*. (Vaughn, 1990) Het nieuwe massamedium film en vooral na de *silent film* de geluidsfilm, bracht veel discussie met zich mee over de inhoud van films en de mogelijkheid hier controle op uit te oefenen. Films werden in die tijd gezien als entertainment, maar konden wel bijdragen aan morele vooruitgang. Er werden films uit de bioscoop verbannen die geweld, discriminatie, zelfmoord, seks en alcoholgebruik lieten zien. (Vaughn, 1990:40) De productiecode werd ook gebruikt om censuur uit te oefenen. Het filmclassificatiesysteem heeft zich net als in Nederland van censuur naar een adviesstelsel ontwikkeld.

Op 1 november 1968 werd een ratingsysteem opgestart door de *National Association of Theatre Owners (NATO)*, de *Motion Picture Association of America (MPAA)* het voormalige *MPDDA*) en de *International Film Importers & Distributors of America (IFIDA)*.⁷ Dit systeem is gebaseerd op zelfregulering door de filmindustrie en een groep Amerikaanse ouders en vervangt de *Motion Picture Production Code*. Het classificatiesysteem bestond in 1968 uit vier categorieën; General audiences, voor alle leeftijden (G), Mature audiences, ouderlijk toezicht gewenst (M), Restricted, kinderen jonger de 16 jaar werden niet toegelaten zonder begeleidend ouder of begeleider (X) en kinderen jonger dan 17 niet toegelaten.⁸ In september 1990 hebben de classificaties een extra betekenis meegekregen. (MPAA & NATO, 2007) In dat jaar werden namelijk redenen voor de classificaties gegeven die verband hielden met de inhoud van de films. Zo konden ouders nog beter bepalen of een film geschikt is voor hun kinderen of niet.

⁷ http://www.mpa.org/Ratings_BrthofRt.asp

⁸ Ibidem

2.2.2.b Classificatieprocedure en uitleg classificaties Amerikaanse filmkeuring

In Amerika wordt de filmkeuring bepaald door *The Classification and Rating Administration (CARA)*. (MPAA et al., 2007) De *Motion Picture Association of America (MPAA)* en de *National Association of Theatre Owners (NATO)* hebben de *Rating Board* van de CARA opgezet.⁹ Het keuren van een film door de CARA geschiedt op vrijwillige basis. Ouders bepalen samen met de voorzitter van de *Rating Board*, die deel uitmaakt van de CARA, welke classificatie een film krijgt en welke *rating reasons* hieraan ten grondslag liggen. (MPAA & NATO, 2007) De groep ouders is een representatie van het grootste gedeelte van de Amerikaanse ouders en ze moeten kinderen hebben in de leeftijd van vijf tot en met vijftien jaar. Filmmakers kunnen ook invloed uitoefenen op de classificatie van hun films. Ze kunnen de *Rating Appeals Board*, een commissie bestaande uit leden uit de filmindustrie, ervan overtuigen dat de film wél voor kinderen geschikt is.

De inhoudelijke redenen voor een leeftijdsclassificatie van de filmkeuring bestaan uit: geweld, volwassen thema's, taalgebruik, naakt, sensualiteit, uitingen van seksuele gedragingen, volwassen gedrag dat strafbaar is voor kinderen en drugsgebruik. (MPAA & NATO, 2007:6) Dit zijn de zogenoemde *rating reasons* die ten grondslag liggen aan de toegekende leeftijdsclassificatie. De classificaties zijn: G (General Audiences; all ages admitted), PG (Parental Guidance Suggested, Some material may not be suited for children), PG-13 (Parents strongly cautioned, some material may be inappropriate for children under 13) R (Restricted, under 17 requires accompanying adult or guardian) en NC-17 (No one 17 and under admitted).¹⁰ Een film is geschikt voor alle leeftijden (G) als er geen volwassen thema's, grof taalgebruik, naakt, seks en drugsgebruik in voorkomen. Er mag minimaal geweld voorkomen. Aan films met een G-classificatie worden door de MPAA geen *rating reasons* toegekend, omdat ze voor elk publiek geschikt moeten zijn en dus geen schadelijke inhoud moeten bevatten. (Thompson & Yokota, 2004) De rating PG geeft aan dat de film volwassen thema's bevat die voor kinderen niet duidelijk zijn zonder uitleg door hun ouders. (MPAA & NATO, 2007) De film mag een kleine hoeveelheid godslastering (*profanity*), geweld en tijdelijk niet indringend naakt bevatten. Drugsgebruik mag niet voorkomen. De classificatie PG-13 is een uitbreiding van de Parental Guidance Suggested rating in de zin dat ouders nog sterker wordt geadviseerd om de geschiktheid van de film te bepalen. De film bevat een sterkere aanwezigheid van de onderwerpen die in een PG-film voorkomen.

Uit onderzoek van Thompsons en Yokota (2004) bleek dat films met een PG of een PG-13 classificatie vaak *action violence* bevatten. Het voorkomen van seksualiteit en naakt leiden tot

---

⁹ <http://www.mpa.org>

¹⁰ http://www.mpa.org/FlmRat_Ratings.asp

een PG-13 classificatie terwijl sensualiteit, seks en zinspelende opmerkingen een PG-rating oplevert. Een R-rating wordt alleen gegeven aan films waarvan wordt gezegd dat kinderen de film niet moeten zien. Deze films worden dan ook in ons onderzoek niet als kinderfilms gezien en ook niet onderzocht.

2.2.3. *Amerika versus Nederland*

De filmkeuringen in beide landen hebben als doel om te *adviseren* over de geschiktheid van films voor kinderen en niet om die te bepalen. De classificatiesystemen van de *CARA* en het *NICAM* in Nederland zijn ingesteld om ouders de verantwoordelijkheid te laten nemen om hun kinderen tegen schadelijke inhoud van films te beschermen. In Nederland is deze verantwoordelijkheid bij wet geregeld in het Verdrag inzake de rechten van het kind artikel 3, lid 2.¹¹

In Amerika bestaat de classificatiecommissie uit een groep ouders die de *Rating Board* vormen. Ouders hebben directe invloed op de categorisering van films, terwijl in Nederland indirect de wensen van de ouders worden gepeild via het Kijk- en luisteronderzoek door de *NOS*. De filmmakers geven de uiteindelijke classificaties aan de films. De onafhankelijkheid van het classificatiesysteem in Nederland staat onder druk. (Beentjes, 1990; Schiphof, 2004) De invloed van de ouders op de filmkeuring is in Amerika groter dan in Nederland. Het gevaar bestaat dat de leeftijdsclassificaties die aan films worden gegeven, lager zijn dan de inhoud doet vermoeden. (Schiphof, 2004)¹² De uiteindelijke leeftijds –en inhoudsclassificaties van beide filmkeuringen komen toch overeen.

De leeftijden waarvoor de inhoud van de film schadelijk kunnen zijn, zijn in Nederland lager dan die in Amerika. Maar de uiteindelijke leeftijdsindelingen zijn vergelijkbaar. De verwachting is dat de leeftijdsclassificaties van de filmkeuringen in beide landen overeenkomen, doordat de totstandkoming en de classificaties zelf gelijkenissen vertonen. In beide landen wordt onderscheid gemaakt naar het verbieden van de toegang tot een film voor kinderen van een bepaalde leeftijd en het geschikt zijn van een film voor een bepaalde leeftijdsgroep, maar wel onder begeleiding van een volwassene. In Amerika is een film waar een kind niet zonder

---

¹¹ Ibidem: zie pagina 67.

¹² Dit kan te maken hebben met de commerciële belangen van de filmmakers. Als een film geschikt is voor alle leeftijden, dan is het potentiële publiek groter dan als een film voor 12 jaar en ouder geschikt zou zijn. Dit hangt ook samen met de classificatieprocedure van het *NICAM*. De filmmakers en distributeurs hebben directe invloed op de classificaties en zullen dan vanuit commerciële belangen waarschijnlijk een leeftijdsclassificatie AL geven. In Nederland worden vaak lagere leeftijdsclassificaties aan films toegekend dan in omliggende landen, waaronder Amerika. (Kuitenbrouwer, 2004) De classificatie AL zal dan in Nederland waarschijnlijk vaker worden gegeven aan films voor kinderen dan G in Amerika. De classificaties per filmtitel zullen waarschijnlijk ook lager zijn in Nederland dan in Amerika.

begeleiding heen mag geclassificeerd als Parental Guidance (PG) suggested en in Nederland als meekijken gewenst tot 6 jaar (6). In Amerika is hier geen leeftijd aan verbonden. Als een film geschikt is voor alle leeftijden krijgt die in Amerika de classificatie General Audiences accepted (G) en in Nederland Alle Leeftijden (AL). De *MPAA* en de *NATO* (2007:9) geven in hun uitleg van de classificatieregels wel duidelijk aan dat een G-rating niet betekent dat een film een kinderfilm genoemd kan worden.

Hypothese 1: De *leeftijdsclassificaties* van films voor kinderen die door de filmkeuringen in Nederland en Amerika aan de afzonderlijke filmtitels worden toegekend zullen overeenkomen, doordat de categorieën en classificatieprocedures in beide landen overeenkomen.

Morele classificaties van de filmkeuring geven aan dat een film op een of meerdere punten wordt afgeraden door kinderen. De morele classificaties zijn te categoriseren naar de inhoudelijke classificaties van de *MPAA* in Amerika (2.2.2.b) en de *Kijkwijzer* in Nederland (2.2.1.b) Dan komen bepaalde thema's aan bod die schadelijk voor kinderen kunnen zijn. De inhoudelijke classificaties zijn net als de leeftijdsclassificaties niet geheel dezelfde in de Amerikaanse en Nederlandse filmkeuringen. In Nederland bestaan er zes inhoudelijke classificaties, waarvan er maximaal drie tegelijk worden toegekend aan een film. In Amerika bestaan acht thema's die steeds anders worden geformuleerd en gecombineerd. Uit de proefcodering bleek dat er in Amerika ook maximaal drie thema's aan een film worden toegekend. Het aantal inhoudclassificaties dat wordt toegekend verschilt naar filmtitel en leeftijdsclassificatie vanuit de classificatieprocedures van de filmkeuringen. Aan een film met de leeftijdsclassificatie G - AL worden minder inhoudsclassificaties toegekend dan aan een film met de classificatie PG-13 - 12 jaar.

Hypothese 2a: De hoeveelheid *inhoudsclassificaties* die door de filmkeuringen in Nederland en Amerika die aan films voor kinderen wordt toegekend, zal waarschijnlijk *hoger* liggen als de leeftijdsclassificaties hoger zijn.

In Nederland worden de thema's angst en seks als schadelijkst voor kinderen gezien vanuit het kijk –en luisteronderzoek van de *NOS*, terwijl in Amerika naakt en geweld belangrijk lijken te zijn volgens de ouders in de *Rating Board*. In beide landen wordt drugs –en alcoholgebruik genoemd als schadelijke inhoud voor kinderen. Angst wordt in Amerika niet genoemd en naakt en seks worden als twee verschillende onderwerpen gezien.

Hypothese 2b: De aard van de inhoudsclassificaties van films voor kinderen in de filmkeuringen in Nederland en Amerika zal waarschijnlijk ook van elkaar verschillen. Angst en discriminatie komen niet voor in de Amerikaanse filmkeuring en naakt, sensualiteit, volwassen thema's en godslastering niet in de Nederlandse filmkeuring.

De classificatie van films in Amerika geeft aan voor welke leeftijden een film geschikt kan zijn, maar redenen voor de schadelijkheid van de inhoud van een film blijft onduidelijk. Daarom wordt

in ons onderzoek niet alleen gekeken naar de *rating reasons* die de *MPAA* geeft voor de classificatie van een film, maar ook naar de opvattingen van filmrecensenten hierover. Zij hebben de film ook gezien en proberen te verwoorden waarom een film schadelijk kan zijn voor kinderen.

2.3.   Institutie filmkritiek: esthetische grenzen?

De institutie van de filmkeuring stelt *bright boundaries* en geeft dus duidelijk aan welke films al dan niet geschikt zijn voor kinderen. Dit zijn morele grenzen die naar voren komen in de leeftijds –en inhoudsclassificaties die de filmkeuring geeft. Critici kennen symbolische waarde toe aan cultuurproducten. (Bourdieu, 1989) Het gaat dan volgens Bourdieu om het stellen van esthetische genregrenzen door het geven van oordelen over cultuurproductie en niet primair door het stellen van morele grenzen. Daarnaast zijn deze grenzen *blurry* in plaats van *bright*. Critici zijn het niet eens over de kenmerken van een genre kinderfilm en geven verschillende redenen voor het geschikt bevinden van een film voor kinderen. De esthetische criteria die critici gebruiken om tot een oordeel te komen verschillen van elkaar.

2.3.1. Filmkritiek en genretheorie

Een genre bestaat uit een groep culturele werken die geclassificeerd worden als behorende tot een groep op basis van *toebedeelde* kenmerken van die werken (DiMaggio, 1987:441). Een genre wordt dus niet bepaald door formele kenmerken van kunst, maar door de sociale structuur binnen de kunstwereld waarbinnen het tot stand is gekomen. DiMaggio gaat uit van een institutionele classificatiebenadering, net zoals Shrum (1991:354), Creeber (2001) en Kellner (1980 in Leurdijk, 1999). Volgens deze benadering kunnen mediaproducten worden verdeeld in categorieën of genres aan de hand van conventies, uiterlijke kenmerken en normen die samen een herkenbaar patroon vormen (Creeber 2001 & Kellner 1980 in Leurdijk, 1999). Deze normen en conventies worden gedeeld door wetenschappers, publiek, kijkers en critici. Als deze normen naar voren komen in classificaties van de instituties van de filmkritiek en de filmkeuring en overeenkomen, dan bestaat er tijdelijke consensus over wat het genre kinderfilm inhoudt (2.3.).

Classificatie van media is een manier om media-inhoud te begrijpen door het in categorieën in te delen. Een genrematige productie van films maakt het mogelijk om productieprocessen tot op zekere hoogte te standaardiseren. Het genre vormt hierdoor een *leidraad* voor het publiek. (Vos, 2004) Ze baseren hun verwachtingen en de vervulling daarvan op genreclassificaties. Het systeem van publiciteit, marketing en het recenseren van films genereert niet alleen verwachtingen bij het publiek, maar geeft ook een *label* aan een genre.

(Vos 2004) Een genre kan worden beschreven door films in te delen in twee groepen: een *inclusive list* en een *exclusive list*. (Altman, 1997 in Harris, 2005) De *inclusive list* bestaat uit alle films die vanuit de uiterlijke kenmerken van een film zelf, tot een genre kunnen worden gerekend. Op de *inclusive list* van een genre kinderfilm zouden dan alle films staan voor én met kinderen. Dit kan nagegaan worden door zoals in ons onderzoek een kind als iemand die jonger is dan 16 jaar te zien en alle films te zoeken dit aan dit criterium voldoen. Critici vormen echter vanuit de geldende normen een *exclusive list* van films die volgens hen representatief zijn voor een genre. Dit wordt ook wel canonvorming genoemd. Er wordt door critici een selectie gemaakt van de *inclusive list*. De *exclusive list* is de uitkomst van de classificaties die recensenten toekennen aan een film; ze delen de films in in deze categorie. Er vallen meer films buiten deze lijst dan bij het toepassen van de *inclusive list*. (Harris, 2005) Een film kan zowel onder de noemer *inclusive list* als *exclusive list* vallen. Critici bepalen ideaaltypes waaraan een genre moet voldoen. Die gebruiken ze om films binnen een genre te evalueren. Het genrebegrip is niet statisch, omdat de conventies veranderen waarop een oordeel is gebaseerd. Het genre vormt dan de basis voor een verzameling films, dat hierbinnen valt. Het genreconcept moet niet meer alleen vanuit de formele karakteristieken van teksten worden bekeken, maar ook vanuit de wisselwerking met de sociale context ervan.

Kinderfilms zou je in eerste instantie beschouwen als films voor (en met) kinderen. Deze definitie werd door de Raad voor Cultuur (2004) ook aangehouden. Daarnaast bestaan er films voor volwassenen die ook geschikt zijn voor kinderen en familiefilms die geschikt zijn voor zowel volwassenen als kinderen. Yolanda Potman heeft haar scriptie geschreven over de geschiedenis van de Nederlandse jeugdfilm. (Potman, 1995) Ze wilde weten welke genrekenmerken Nederlandse jeugdfilms bezitten. Om dit te kunnen onderzoeken ging ze uit van de kenmerken van kinderfilms die Keller en Van Amsterdam (1989, UvA) in hun scriptie onderscheidden. (Keller & Van Amsterdam in Potman, 1995) Deze genrekenmerken hebben ze ontleend aan de pedagogie en hangen samen met de ontwikkeling van het kind. Kinderfilms kenmerken zich door een bepaalde inhoud en vormgeving die afwijkt van andere films. Zo is gelet op het werkelijkheidsgehalte, de thema's en de verhaalstructuur van een film. De vormgeving betreft filmesthetische en dramaturgische aspecten als camerastandpunten en montage.¹³

2.3.2. *Filmkritiek en het culturele veld*

Recensenten beoordelen kunst door gebruik te maken van bestaande culturele classificaties. (Becker, 1982; Peterson, 1994) Dit zijn conventies; termen die deel uitmaken van een *art world*. (Becker, 1982) Conventies bepalen de beslissingen die gemaakt moeten worden tijdens de

---

¹³ Een gedetailleerde uitleg van deze genrekenmerken volgt in paragraaf 3.2.2.b.

productie van kunst binnen een specifieke kunstwereld of kunstdiscipline. Het is een standaard manier waarop verschillende personen binnen een kunstwereld aan het kunstwerk werken. Door het gebruik van conventies kunnen recensenten op een overeengekomen wijze een oordeel over kunst en cultuur geven en onderbouwen. Dit kan ervoor zorgen dat artikelen over kunst en cultuur als oordelen hierover worden herkend. Conventies kunnen ook de artistieke termen bepalen die worden gebruikt om karakteristieken van kunst aan te duiden. Deze termen maken deel uit van de *aesthetic disposition* die bepaalde critici hebben. (Bourdieu, 1987) Een *aesthetic disposition* is voorbehouden aan personen die behoren tot de middenklasse en een hoge opleiding hebben. (Ley, 2003) Alleen zij kunnen kunstwerken vanuit een wat afstandelijk perspectief beschouwen in plaats van op een oppervlakkige manier; als amusement. (Kuipers, 2006) Om dit te kunnen doen is kennis van het culturele veld nodig waar een kunstwerk deel van uitmaakt. Een esthetische attitude ontstaat door het functioneren van het artistieke veld waar een kunstwerk deel van uitmaakt:

“The artistic field, by its very functioning, creates the aesthetic disposition without which it could not function.” (Bourdieu, 1987:204)

Critici die kennis hebben van het culturele veld waarin een kunstwerk tot stand is gekomen kunnen een oordeel erover geven dat niet gebaseerd is op commerciële criteria, maar op esthetische kenmerken van het werk zelf.¹⁴ De kunst- en cultuurbeschouwing als institutie is belangrijk voor de maatschappelijke erkenning van cultuurproducten als legitiem. (Van Rees, Janssen & Verboord, 2006) Deze classificatie van cultuur als legitiem is een rituele classificatie; die tot stand komt vanuit de samenwerking van producenten en distributeurs binnen een cultureel veld. (DiMaggio, 1987:449) Niet alleen critici classificeren cultuurproducten, maar ook actoren uit andere velden zoals de culturele industrie. Deze classificaties zijn industriespecifieke classificaties. Een voorbeeld van een institutie die binnen een culturele industrie cultuurproducten in categorieën indeelt is de filmkeuring. Deze is in de vorige paragraaf aan bod gekomen.

2.3.3. *Functie institutie filmkritiek*

De institutie van de filmkritiek kan verschillende rollen vervullen. (Janssen, 1994; Van Rees, 1985) Recensenten selecteren, bemiddelen tussen film en publiek en geven symbolische

---

¹⁴ Het Amerikaanse journalistieke veld wordt veel meer gedomineerd door de markt dan het Nederlandse. (Benson & Saguy, 2005; Hallin & Mancini, 2004) In Nederland bestaat er juist een sterke band tussen de overheid en het journalistieke veld. (Hallin et al., 2004) De overheid subsidieert voor een deel de pers, maar garandeert ook persvrijheid, waardoor Nederlandse dagbladen in hun informatievoorziening minder afhankelijk zijn van commerciële partijen dan Amerikaanse dagbladen. Nederlandse recensenten zullen dan ook eerder esthetische kenmerken van een film voor kinderen noemen dan Amerikaanse recensenten. Meer over het gebruik van esthetische criteria door de filmkritiek in paragraaf 2.4. over culturele grenzen.

waarde aan film. (Janssen, 1994:19) Ze bakenen af wat voor hen cultuur van kwaliteit is; critici hebben een legitimeringsbevoegdheid. (Bourdieu, 1989; Janssen, 1994) Legitimiteit of erkenning van een cultuurproduct ontstaat doordat critici hieraan symbolisch kapitaal toekennen. (Bourdieu, 1989) Deze symbolische productie is het genereren van erkenning voor het product en de reputatie van de maker. De symbolische waarde van een cultuurproduct wordt gevormd door de consensus die tussen de leden van het culturele veld heerst. (Van Rees et al., 2006) Critici behoren tot het culturele veld dat bestaat uit personen die een product maken en zorgen voor de toekenning van symbolische waarde hieraan. Dit noemt Bourdieu (1989) ook wel de productie van geloof. Critici hebben als taak om kunstwerken te signaleren, beschrijven, interpreteren en evalueren. (Shrum, 1991; Van Rees, 1985) Deze taken hangen volgens Van Rees (1985) niet met elkaar samen. Critici baseren hun oordeel niet op de beschrijving en interpretatie van een kunstwerk zelf, maar op buitentekstuele kenmerken ervan. Zoals bijvoorbeeld de waarde van het kunstwerk voor het publiek uitgedrukt in genreclassificaties. Genreclassificaties zijn in te delen naar genrekenmerken van kinderfilms zoals die zijn opgesteld door Keller en Van Amsterdam. (Potman, 1995) Genrekenmerken kunnen inhoudelijke of uiterlijke kenmerken van films voor kinderen zijn (2.1.1.). Deze kenmerken van kinderfilms kunnen ook de schadelijkheid van een film voor kinderen aangeven. Als de thema's van een film niet door (alle) kinderen te begrijpen zijn, dan is de film minder geschikt voor kinderen (3.2.2.).

Hypothese 3: De filmkritiek kent symbolische waarde toe aan een film door *uiterlijke* kenmerken van films voor kinderen vaker te noemen dan *inhoudelijke* kenmerken. De classificatie van films voor kinderen door Nederlandse en Amerikaanse recensenten in dagbladen zal waarschijnlijk overeenkomen wat de *vorm* van de classificaties betreft.

2.4. Culturele repertoires en culturele grenzen

In Frankrijk hebben Boltanski en Thévenot (1987; 1991) een methode opgesteld om de meest legitieme argumenten te kunnen onderscheiden van de minder legitieme bij het discussiëren over publieke kwesties en het publieke belang hierbij. (Lamont en Thévenot, 2000) De argumenten werden onderscheiden aan de hand van culturele schema's. Deze schema's zijn relatief stabiel en verschillen naar nationale context. In elke natie zijn deze schema's in een verschillende mate voor de burgers beschikbaar, daarom geven burgers uit Amerika en Nederland ook andere betekenissen aan hun omgeving en leggen op andere aspecten de nadruk. De inhoud en het gebruik van deze schema's komen naar voren in de criteria die

Amerikanen en Nederlanders gebruiken om cultuur en dus ook films te evalueren; ze gebruiken elk hun eigen culturele repertoire.

Benson en Saguy (2005) hebben onderzoek gedaan naar de berichtgeving over sociale problemen in Amerikaanse en Franse kranten en op televisie. De onderscheiden sociale problemen waren immigratie en seksuele intimidatie. Classificaties van sociale problemen bleek in Amerika af te wijken van die in Frankrijk door culturele en institutionele factoren. Een belangrijke factor was het dominante culturele evaluatieve repertoire. Lamont (1995:351) heeft in haar onderzoek naar de nationale identiteit van Frankrijk en Amerika, nationale grenzen onderzocht als zijnde geïstitutionaliseerde culturele repertoires. Lamont heeft de patronen in de criteria, definitie en evaluatie van anderen in Amerika en Frankrijk vergeleken. Een van de onderzochte patronen is moraliteit en vormt een uitdrukking van nationale culturele repertoires die in een land gelden. Een definitie van moraliteit wordt bepaald door de maatschappij waarin die definitie wordt geformuleerd. In ons onderzoek worden morele culturele *schema's* onderscheiden. Morele criteria kunnen worden gebruikt om films voor kinderen in te delen. Zowel de filmkeuring als de filmkritiek in een land kan gebruik maken van dit culturele repertoire en een verschillende definitie van moraliteit geven.

Giselinde Kuipers heeft onderzoek gedaan naar de sociale constructie van online discussies over de gevaren van online pornografie en etnische humor in Amerika en Nederland en de verschillen hierin tussen deze landen. (Kuipers, 2006) Amerikaanse en Nederlandse internetgebruikers verschillen in hun perceptie van het gevaar van online humor en pornografie vanuit hun cultuur(grenzen). In Nederland wordt porno eerder gezien als entertainment; het hoort bij de sociale ontwikkeling en kan vanuit de eigen verantwoordelijkheid van iedere Nederlander gereguleerd worden. Er is sprake van zelfregulering. In Amerika wordt porno op Internet juist als een bedreiging van de Amerikaanse sociale waarden ervaren. Porno op internet wordt niet tot de gewenste identiteit van Amerikanen gerekend. Het is een morele kwestie waarover morele paniek is ontstaan. (Kuipers, 2006) De grens van wat als obscene wordt beschouwd kan gedurende de tijd verschuiven, doordat de consensus over die grens binnen een samenleving verandert. (Beisel, 1992:106) In onderzoek van Nicola Beisel naar de morele grenzen tussen literatuur en obsceniteit in Amerika in de negentiende eeuw wordt ook de sociale constructie van grenzen bestudeerd. (Beisel, 1992) De nadruk ligt hier ook weer op de culturele repertoires in een land. Wat is moreel aanvaardbaar en wat niet? Deze grens wordt gevormd door ideologieën over andere sociale categorieën, namelijk jeugd, klasse en etniciteit. In het kader van ons onderzoek is vooral de categorie jeugd en geweld van belang. De jeugd moest geen toegang krijgen tot obscene materiaal, omdat dit kinderen zou verpesten. De sociale gevolgen van expliciete seksuele gedragingen waren in die tijd groot. De onschuldigheid van kinderen stond op het spel. Het kind zou dan het gezin kunnen beschermen. Dit vormt ook het uitgangspunt van de filmkeuringen in Nederland (2.2.1.) en Amerika (2.2.2.) In Nederland

zijn de codeerformulieren die de basis vormen voor de classificaties opgesteld vanuit wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van media-inhoud op kinderen. (Beentjes, 2003) Vanuit deze onderzoeken wordt bepaald wat moreel onaanvaardbaar is.

De criteria die ten grondslag liggen aan de oordelen van critici en de filmkeuringen over films voor kinderen zullen waarschijnlijk van elkaar verschillen. Dit komt doordat de culturele evaluatieschema's die critici tot hun beschikking hebben in beiden landen van elkaar verschillen. (Lamont & Thévenot, 2000) De *leeftijdsclassificaties* van de filmkeuringen kunnen overeenkomen vanuit de overeenkomsten in classificatieprocedure in Nederland en Amerika, maar kunnen ook van elkaar verschillen. Vanuit een verschil in het construeren van morele grenzen in beide landen, zal de classificatie per filmtitel in Nederland lager zijn dan in Amerika.

Hypothese 4: In Amerika worden *sterkere* morele grenzen gesteld dan in Nederland. Dit komt door het verschil in cultureel repertoire in beide landen. De Nederlandse filmkeuring zal dan waarschijnlijk *lagere* leeftijdsclassificaties toekennen aan films voor kinderen dan de Amerikaanse filmkeuring.

De classificaties van de filmkeuringen in Nederland en Amerika verschillen waarschijnlijk van elkaar wat het aantal en de aard van de *inhoudsclassificaties* betreft. Dit komt doordat de thema's van de schadelijke inhoud van films voor kinderen in beide landen verschillen vanuit de classificatieprocedure van de filmkeuringen.

Hypothese 5a: In Amerika worden morele grenzen *sterker* gesteld dan in Nederland, door een verschil in cultureel repertoire in beide landen. Door de Amerikaanse filmkeuring worden waarschijnlijk *meer* inhoudsclassificaties genoemd per filmtitel voor kinderen dan door de Nederlandse filmkeuring. De Amerikaanse filmkeuring noemt seks vaker als inhoudsclassificatie dan de Nederlandse filmkeuring.

De termen die gebruikt worden om een oordeel over een film voor kinderen te geven zullen van elkaar verschillen, door het verschil in culturele achtergrond van de recensenten. De criteria voor het oordeel zullen ook verschillen vertonen naar land. Morele argumenten voor een oordeel zullen vaker voorkomen in Amerika dan in Nederland en dan vooral op het gebied van seks.

Hypothese 5b: Amerika en Nederland hebben een verschillend cultureel repertoire. In Amerika worden *sterkere* morele grenzen gesteld dan in Nederland. Amerikaanse recensenten zullen waarschijnlijk meer *morele criteria* gebruiken bij het classificeren van films voor kinderen, met name bij het thema seks, dan Nederlandse recensenten die meer *esthetische criteria* gebruiken.

In het volgende hoofdstuk komen de resultaten van de inhoudsanalyse van recensies aan bod. Dan zal blijken of de opgestelde hypothesen waar zijn. In de conclusie van deze thesis zal een antwoord worden gegeven op de vraag of films voor kinderen door de filmkeuringen en

recensenten in Nederland en Amerika anders worden geclassificeerd of niet, en wat deze classificaties inhouden.

3. Methodologie

In dit hoofdstuk behandelen we de methoden die we gebruiken om ons onderzoek uit te voeren naar de classificatie van films voor kinderen in Nederland en Amerika. In de eerste paragraaf wordt de algemene opzet van ons onderzoek beschreven. Hierin wordt de selectie van de onderzoeksgegevens uiteengezet naar: land, dagblad, film en recensie. In de tweede paragraaf komen de gebruikte onderzoekstechnieken aan bod. De in de inleiding geformuleerde deelvragen worden beantwoord door een kwantitatieve en een kwalitatieve inhoudsanalyse uit te voeren. Deze methoden worden beschreven en gekoppeld aan de classificatie van films voor kinderen. Het gaat om de vraag welke classificaties in Nederlandse en Amerikaanse dagbladen worden gegeven aan films voor kinderen? En de overeenkomsten en verschillen met de classificaties gegeven door de filmkeuringen? Deze vragen worden beantwoord aan de hand van het codeerschema dat de basis vormt voor de inhoudsanalyses van filmrecensies.¹⁵

3.1. Keuze en verantwoording onderzoekseenheden

De classificaties van het instituut van de filmkeuring en die van de filmkritiek worden in ons onderzoek met elkaar vergeleken door de classificaties van films voor kinderen door de filmkeuringen en in filmrecensies naast elkaar te leggen. Dit is gedaan aan de hand van een selectie van filmtitels die zowel in Nederland als in Amerika in de bioscopen hebben gedraaid. Ons onderzoek behandelt de classificatie van films voor kinderen in kranten. De classificatie van films komt voor rekening van critici die in een recensie hun oordeel over een film geven.

3.1.1. *Selectie onderzoeksperiode*

De onderzoeksperiode loopt van 1990 tot 2003. Hier is voor gekozen, omdat de *leeftijdsclassificaties* van de *MPAA* vanaf 1990 zijn uitgebreid met *inhoudelijke* classificaties.¹⁶ Deze geven aan welke inhoud van een film minder geschikt is voor kinderen. Inhoudelijke classificaties kunnen ook in recensies voorkomen. In Nederland werden inhoudelijke classificaties pas vanaf 2001 gebruikt bij de totstandkoming van de *Kijkwijzer* van het *NICAM* (2.2.1.). Maar alle films die voor 2001 in de Nederlandse bioscopen te zien waren zijn opnieuw geclassificeerd door het *NICAM*. Zo zijn de inhoud van de recensies over films voor kinderen en de vorm van de classificaties van de filmkeuring in beide landen vergelijkbaar. Het jaar 2003 is

---

¹⁵ Zie bijlage 2.

¹⁶ <http://www.filmratings.com/about/content2.htm#3>

als eindjaar gekozen, omdat de *New York Times* tot en met 2003 digitaal beschikbaar is. Gezien de beperkte tijd en middelen voor ons onderzoek was het niet mogelijk om de krant na 2003 in handen te krijgen. Het onderzoek bestrijkt dus veertien jaar. Deze periode is te kort om bij een beperkt aantal films een ontwikkeling in de tijd van classificaties te onderzoeken. De resultaten van de kwalitatieve en kwantitatieve inhoudsanalyses zijn gebaseerd op de onderzochte veertien jaren.

3.1.2. *Selectie films*

De films voor kinderen worden ten eerste geselecteerd op basis van een gelijke verdeling over de leeftijdsclassificaties van de Nederlandse en Amerikaanse filmkeuringen, ten tweede naar een gelijke verdeling over uiterlijke kenmerken van de films en tenslotte naar jaar verdeelt over de jaren 1990-2003. Dit is gedaan om de vergelijkbaarheid van de filmrecensies in Nederlandse en Amerikaanse dagbladen zo groot mogelijk te maken. Per jaar worden tenminste drie filmtitels geselecteerd. Dit is gebeurd op basis van een lijst van alle films die in een jaar in de Nederlandse bioscopen en filmtheaters zijn vertoond. Een overzicht van alle filmreleases is te vinden in het *Filmjaarboek* dat vanaf 1996 elk jaar wordt uitgegeven. De editie hiervoor beslaat de jaren 1990-1995. Uitgegaan is van de releases in Nederland, omdat niet alle films die in Nederland uitkomen ook in Amerika worden vertoond. (Cultuur, 2006) Andersom vaak wel.

De filmtitels waarover recensies zijn gezocht, zijn geselecteerd in samenspraak met de criteria voor opname in het *Filmjaarboek*. (Filmuitgaven, 2002) De film moet in het betreffende jaar voor de eerste keer in het openbaar zijn vertoond in een bioscoop of filmtheater. Daarnaast moet een distributeur een filmkopie van de film beschikbaar hebben om te verhuren. Alle films hebben een speelduur van tenminste 60 minuten en zijn in het jaar uitgekomen waarop het *Filmjaarboek* is gericht. Tenslotte zijn alle geselecteerde films zijn vaker dan één keer vertoond in de Nederlandse bioscopen of filmtheaters. "Films met een eenmalige vertoning en tijdelijk geïmporteerde films vallen buiten het bestek van het Jaarboek, omdat dan ook alle in het kader van grote en kleine festivals vertoonde films zouden moeten worden opgenomen. Reprises of re-issues zijn niet opgenomen indien de opnieuw uitgebrachte kopie dezelfde versie bevat als tijdens het vorige roulement". (Filmuitgaven, 2002) Films met een alternatief einde of een nieuwe nasynchronisatie van een film worden wel meegenomen.

De films die per jaar in het *Filmjaarboek* staan zijn voor ons onderzoek verder ingedeeld naar leeftijdsclassificatie door de filmkeuring. Dit hebben we gedaan om alle films die voor kinderen geschikt *kunnen* zijn te selecteren. Kinderen worden in ons onderzoek dan ook gelijkgesteld aan jonger dan 16 jaar. In Amerika worden films met een classificering van NC-17 en R niet geselecteerd. Films die in Nederland de keuring 16 jaar hebben gekregen worden niet meegenomen in de analyse, omdat kinderen de film op last van de Wet van Strafrecht niet

mogen zien.¹⁷ In Amerika en Nederland wordt een bovenste leeftijdsgrens aangehouden bij de classificering van films. De praktische reden voor deze keuze is dat anders (zeker in Nederland) bijna alle films geschikt zouden kunnen zijn voor kinderen. In Nederland worden films met de classificaties AL, 6, 9 en 12 jaar, meegenomen in de analyse en in Amerika moet een film als G, PG of PG-13 zijn geclassificeerd.¹⁸ Deze films kunnen in principe allemaal geschikt zijn voor kinderen en dus als kinderfilm worden geclassificeerd.

De classificaties die vermeldt in het *Filmjaarboek* staan zijn afkomstig van de Nederlandse filmkeuring. In 2001 is hiervoor de *Kijkwijzer* in de plaats gekomen. De classificaties van de Nederlandse filmkeuring, die in het *Filmjaarboek* van vóór 2001 staan, zijn daarom gecontroleerd op de website van de *Kijkwijzer*.¹⁹ Hierbij gaat het om zowel inhoudsclassificaties als leeftijdsclassificaties. Voor het achterhalen van de Amerikaanse classificaties werd uitgegaan van de website *Filmratings.com*, omdat op deze website zowel de leeftijdsclassificaties als inhoudsclassificaties vermeld staan.²⁰ De inhoudsclassificaties zijn letterlijk overgenomen, omdat ze anders dan in de Nederlandse filmkeuring geen pictogrammen gebruiken maar woorden. De website *Internet Movie Database (IMDB)* is gebruikt om de Amerikaanse classificaties te controleren.²¹ De gegevens van de *MPAA* worden namelijk direct op de *IMDB* website gezet. Na de selectie van filmtitels op basis van leeftijdsclassificatie worden de films geselecteerd naar genres uiterlijke kenmerken om een zo volledig beeld te krijgen van films voor kinderen en dit niet te beperken tot één genre. Er is zoveel mogelijk gestreefd naar een gelijke verdeling van films over de genres. De genres zijn speelfilm, animatie, tekenfilm en hybride. Deze indeling berust op feitelijke waarneembare verschillen tussen de genres. Animatie is een genre dat bestaat uit films die geproduceerd zijn met behulp van 3d-animatie; ze zijn met de computer gefabriceerd. Tekenfilms hebben maar twee dimensies en zijn voornamelijk zonder de computer gemaakt. Een speelfilm is een film waarin de scènes voornamelijk door mensen worden gespeeld. Er bestaan ook zogenaamde hybride genres. (Creeber, 2001) Een voorbeeld hiervan is de mix tussen speelfilm en animatie zoals die voorkomt in de film: *CHARLOTTE'S WEB*.²²

De releasedata van de gekozen films worden opgezocht om te bepalen tot welk jaar de film gerekend kan worden en om het zoeken van de recensies in de online databanken te vergemakkelijken. Per jaar worden namelijk tenminste drie films geselecteerd. Doordat de releasedatum van de films in Nederland en Amerika ver van elkaar afliggen, voornamelijk in de

---

¹⁷ <http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr/240a.html>

¹⁸ Zie voor een uitleg van deze classificaties paragraaf 2.2.2.b.

¹⁹ <http://www.kijkwijzer.nl>

²⁰ <http://www.filmratings.com>

²¹ <http://www.imdb.com>

²² <http://www.imdb.com/title/tt0413895/>

eerste helft van de jaren 90, zal een film niet aan één jaar worden toegeschreven.²³ Een voorbeeld hiervan is de film *HOOK* die in Amerika op 11 december 1991 uitkwam en in Nederland op 10 april 1992. In Nederland wordt *HOOK* toegekend aan het jaar 1992, terwijl in Amerika het releasejaar 1991 is (zie tabel 1). De releasedata zijn voor zowel Nederland als Amerika, opgezocht op de *IMDB-website*. Als de Nederlandse releasedatum er niet bijstond is uitgegaan van de releasedatum die in het *Filmjaarboek* staat. De releasedatum staat gelijk aan de release van de film in de Nederlandse en/of Amerikaanse bioscopen. Dit is in overeenstemming met de criteria voor opname van een film in het *Filmjaarboek* zoals aan het begin van deze paragraaf is vermeld. In Amerika wordt alleen de *theatrical release* meegeteld. Als een film een voorpremière heeft gehad staat dit bij *IMDB* achter de releasedatum. De film *SHREK* is op 18 mei 2001 in première gegaan en niet op 22 april, dit was een eenmalige voorvertoning.²⁴

Tabel 1: *filmtitels en releasejaar films in Amerika en Nederland, leeftijdsclassificatie filmkeuring Amerika en Nederland en genre uiterlijke kenmerken, in de periode 1990-2003.*

Filmtitel	Release-jaar Amerika	Release-jaar Nederland	Film-keuring Amerika	Film-keuring Nederland	Genre
<i>10 Things I hate about you</i>	1999	1999	PG-13	6	Speelfilm
<i>Air Bud</i>	1997	1998	PG	6	Speelfilm
<i>An American Tail: Fievel goes West</i>	1991	1991	G	6	Tekenfilm
<i>Anastasia</i>	1997	1998	G	6	Tekenfilm
<i>Antz</i>	1998	1999	PG	AL	Animatie
<i>Apollo 13</i>	1995	1995	PG	AL	Speelfilm
<i>Beethoven</i>	1992	1992	PG	6	Speelfilm
<i>Before and After</i>	1996	1996	PG-13	12	Speelfilm
<i>Casper</i>	1995	1995	PG	6	Hybride
<i>Chicken Run</i>	2000	2000	G	6	Animatie
<i>City of Angels</i>	1998	1998	PG-13	12	Speelfilm
<i>Coyote Ugly</i>	2000	2000	PG-13	6	Speelfilm
<i>Crossroads</i>	2002	2002	PG-13	6	Speelfilm
<i>Cry Baby</i>	1990	1990	PG-13	6	Speelfilm
<i>Dave</i>	1993	1993	PG-13	AL	Speelfilm
<i>Death becomes her</i>	1992	1993	PG-13	12	Speelfilm
<i>Dragonheart</i>	1996	1997	PG-13	12	Speelfilm
<i>Edward Scissorhands</i>	1990	1991	PG-13	6	Speelfilm
<i>FernGully</i>	1993	1993	G	6	Tekenfilm
<i>Finding Nemo</i>	2003	2003	G	AL	Animatie
<i>Flipper</i>	1996	1996	PG	6	Speelfilm

²³ Dit bleek uit de proefcodering

²⁴ <http://www.imdb.com/title/tt0126029/releaseinfo>

Filmtitel	Release- jaar Amerika	Release- jaar Nederland	Film- keuring Amerika	Film- keuring Nederland	Genre
<i>Fly Away Home</i>	1996	1997	PG	6	Speelfilm
<i>Free Willy</i>	1993	1994	PG	6	Speelfilm
<i>George of the Jungle</i>	1997	1997	PG	6	Speelfilm
<i>Gremlins II</i>	1990	1990	PG-13	12	Hybride
<i>Harry Potter: and the sorcerer's stone</i>	2001	2001	PG	6	Speelfilm
<i>Hercules</i>	1997	1997	G	AL	Tekenfilm
<i>Home Alone 2</i>	1992	1992	PG	6	Speelfilm
<i>Homeward bound: the incredible journey</i>	1993	1993	G	6	Speelfilm
<i>Hook</i>	1991	1992	PG	6	Speelfilm
<i>Ice Age</i>	2002	2002	PG	AL	Animatie
<i>Inspector Gadget</i>	1999	1999	PG	6	Hybride
<i>Jack</i>	1996	1996	PG-13	6	Speelfilm
<i>Jumanji</i>	1995	1996	PG	6	Speelfilm
<i>Jungle Book 2</i>	2003	2003	G	AL	Tekenfilm
<i>Jurassic Park</i>	1992	1993	PG-13	6	Hybride
<i>Lilo & Stitch</i>	2002	2002	PG	6	Animatie
<i>Little Women</i>	1994	1995	PG	6	Speelfilm
<i>Moulin Rouge</i>	2001	2001	PG-13	12	Speelfilm
<i>Neverending Story II</i>	1991	1990	PG	12	Speelfilm
<i>Notting Hill</i>	1999	1999	PG-13	AL	Speelfilm
<i>Problem Child</i>	1990	1990	PG	6	Speelfilm
<i>Road to el dorado</i>	2000	2000	PG	6	Animatie
<i>Scooby Doo</i>	2002	2002	PG	6	Hybride
<i>See spot run</i>	2001	2001	PG	6	Speelfilm
<i>Shrek</i>	2001	2001	PG	6	Animatie
<i>Sinbad: the legend of seven seas</i>	2003	2003	PG	6	Animatie
<i>Sister Act</i>	1992	1992	PG	6	Speelfilm
<i>Spy Kids 2: The island of lost dreams</i>	2002	2003	PG	6	Hybride
<i>Stuart Little</i>	1999	2000	PG	AL	Hybride
<i>The Addams Famliy</i>	1991	1991	PG-13	12	Speelfilm
<i>The Flintstones</i>	1994	1994	PG	6	Speelfilm
<i>The Lion King</i>	1994	1994	G	AL	Tekenfilm
<i>The Mask</i>	1994	1994	PG-13	6	Speelfilm
<i>The Mighty Ducks</i>	1992	1993	PG	6	Speelfilm
<i>The Muppet Christmas carol</i>	1992	1993	G	AL	Hybride
<i>The Pagemaster</i>	1994	1995	G	AL	Hybride
<i>The Prince of Egypt</i>	1998	1998	PG	6	Animatie
<i>The Rugrats Movie</i>	1998	1999	G	6	Tekenfilm
<i>Tim Burton's: The nightmare before christmas</i>	1993	1994	PG	AL	Animatie
<i>Titan A.E.</i>	2000	2000	PG	6	Hybride
<i>Toy Story</i>	1995	1996	G	AL	Animatie
<i>Waterworld</i>	1995	1995	PG-13	12	Speelfilm

In totaal zijn 63 filmtitels geselecteerd welke bijna gelijk over de geselecteerde periode 1990-2003 zijn verdeeld. De verdeling van de geselecteerde films naar genre vanuit de uiterlijke kenmerken van de films is ook niet helemaal gelijk. Het aantal speelfilms (37) ligt drie keer zo hoog als het aantal animatie (10) –en tekenfilms (7) en hybridefilms (9).

3.1.3. *Selectie dagbladen*

Naast de filmkeuring is ons onderzoek gericht op de classificatie van films voor kinderen in dagbladen. Media-aandacht voor culturele producten is een uiting van bestaande classificaties door critici. (Janssen, 2002) Voor ons onderzoek is gekozen voor dagbladen, omdat hierin wekelijks recensies van films te vinden zijn die in roulatie zijn gekomen. Dezelfde film wordt vaak in dezelfde week in meerdere dagbladen besproken. Zo is de kans groot dat voor elke filmtitel meerder recensies beschikbaar zijn. De geselecteerde dagbladen voor ons onderzoek verschijnen allemaal zes dagen in de week en besteden aandacht aan film. We hebben ervoor gekozen om filmrecensies te analyseren uit tenminste één, maar zoveel mogelijk uit twee Nederlandse dagbladen en in elk geval één Amerikaans dagblad. De keuze voor Amerikaanse dagbladen was beperkt door de digitale beschikbaarheid hiervan. De *Los Angeles Times* is slechts tot 1985 beschikbaar en *The Wall Street Journal* tot 1989, via *Proquest Historical Newspapers*, te raadplegen via de digitale bronnen portal van de Universiteitsbibliotheek van de Erasmus Universiteit Rotterdam. De *New York Times* is tot 2004 beschikbaar. Andere Amerikaanse kranten zijn niet via deze weg te verkrijgen. Uitspraken over het culturele repertoire van Amerika zijn daarom slechts gebaseerd op één dagbladtitel, waardoor de kans bestaat dat de classificaties van recensenten in Amerika slechts een afspiegeling vormen van een deel van de Amerikaanse bevolking.

Gekozen is voor het Amerikaanse dagblad *New York Times* en de Nederlandse dagbladen *NRC Handelsblad*, *de Volkskrant*, *Trouw* en *het Parool*. De dagbladtitels komen overeen doordat de kranten getypeerd kunnen worden als kwaliteitskranten. (Treurniet, 2004) Dit zijn kranten die nationaal gedistribueerd worden aan hoogopgeleiden en professionele groepen met een hoge sociale status. (Van Rees, Vermunt & Verboord, 1999) Doordat de kranten gemeenschappelijke kenmerken hebben is de inhoud van deze kranten ook goed met elkaar te vergelijken. (Treurniet, 2004) Wat critici als kinderfilms beschouwen zal naar land verschillen. (Griswold, 1987) Daarom is het van belang dat de kranten gericht zijn op heel het land en alle films die in een land te zien zijn.²⁵ Zo is de kans groter dat de classificatie van films voor kinderen in de kranten samenhangt met de culturele repertoires in Nederland dan wel Amerika.

---

²⁵ Zie voor een karakterisering van de geselecteerde dagbladen, bijlage 1.

3.1.4. *Selectie recensies*

De eenheid van analyse is de filmrecensie in een dagblad. Een recensie is een artikel waarin zowel feitelijke informatie als een oordeel wordt gegeven. Uitgezonderd van ons onderzoek zijn dan ook alle artikelen waarin geen oordeel wordt geveld, namelijk: interviews, reportages, nieuwsberichten, aankondigingen, ingezonden brieven en columns. (Treurniet, 2004) De kenmerken en variaties in de classificaties van recensenten over films voor kinderen kunnen worden gevat in categorieën, zodat iets gezegd kan worden over de inhoud van recensies en de sociale betekenis hiervan. (Hansen et al., 1998) De sociale betekenis komt tot uitdrukking in de indelingen die critici maken; filmrecensies zijn daardoor een ideale bron voor onderzoek naar de classificatie van films voor kinderen.

De recensies over de geselecteerde filmtitels zijn opgezocht via digitale databanken. Voor Nederland is gebruikt gemaakt van de diensten van de *Koninklijke Bibliotheek* (KB) te Den Haag waar de databank *Lexis Nexis Academic* kon worden geraadpleegd. Voor het zoeken naar recensies in de *NYT* is gebruik gemaakt van de digitale bronnen portal van de *Universiteitsbibliotheek* van de *Erasmus Universiteit Rotterdam*. Zo kon toegang worden verkregen tot *Proquest Historical Newspapers*. De recensies zijn opgezocht door de titel van de film in te voeren en de zoekperiode te baseren op de releasedatum van de film in Amerika of Nederland. Als een film op 17 april 1998 is uitgekomen dan is de zoekperiode 1 april 1998 - 1 mei 1998. De meeste filmrecensies komen namelijk enkele dagen voor of na de release in de kranten.²⁶ Als er meerdere recensies zijn verschenen in dezelfde krant dan wordt de recensie genomen die het eerste in de zoekperiode verscheen. Als een van de twee recensies een weergave is van een interview of verwachtingen over het succes van de film weergeeft naar aanleiding van de Amerikaanse release dan wordt die niet meegenomen, ook al wordt er een oordeel geveld.²⁷ Alleen Nederlandse recensies over de Nederlandse release van een film worden meegenomen. In *Lexis Nexis* wordt eerst gezocht naar recensies in *NRC Handelsblad* en de *Volkskrant* en als er geen recensies in deze kranten staan in *Trouw* en *het Parool*. De reden hiervoor is dat in *Trouw* geen specifieke aandacht aan film wordt besteed in de vorm van een bijlage of katern. In *het Parool* wordt het nieuws geschreven vanuit een regionale functie en niet zoals de andere kranten vanuit een Nederlandse invalshoek. Uitgaande van tenminste twee krantentitels, een onderzoeksperiode van 14 jaar en een minimum aantal films van drie per jaar dan komt het minimale aantal recensies uit op 84. Eén keer in de maand verschijnt het artikel *Taking the Children* in de *New York Times*. Hierin staat per leeftijdscategorie de geschiktheid van meerdere films vermeld. Hierin komen dus altijd classificaties voor. Daarom wordt een recensie in het artikel *Taking the Children* geselecteerd als er geen andere recensie van die film

---

²⁶ Zo bleek uit de proefcodering.

²⁷ Dit was het geval bij de film THE LION KING.

in dat dagblad staat. In de *New York Times* staat onderaan vrijwel alle recensies de classificatie van de filmkeuring. De recensent onderbouwt deze classificaties vanuit zijn eigen opvattingen hierover in relatie met de inhoud van de film. Ook in deze recensies staan altijd classificaties. De recensies die deel uitmaken van *Taking the Children* en/of waarin aan het einde de classificaties van de filmkeuring voorkomen, worden altijd gemerkt zodat de invloed van het altijd voorkomen van classificaties in deze recensies kan worden meegenomen in de analyse.

3.2. Wijze van gegevensverzameling en verwerking

De gegevens voor ons onderzoek zijn vergaard door middel van bronnenonderzoek en zijn verwerkt door middel van kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse. De uitleg van deze methoden van onderzoek zal worden gekoppeld aan de variabelen die zijn gebruikt om de deelvragen te beantwoorden.

3.2.1. *Inhoudsanalyse*

De recensies zullen worden onderzocht aan de hand van een kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse. (Hansen et al., 1998; Wester, 2006) Inhoudsanalyse van recensies zal uitwijzen met welke termen er over films voor kinderen wordt gesproken. Daarnaast zal de vergelijking van een zo objectief mogelijke genre-indeling van kenmerken van films voor kinderen met die door recensenten in de dagbladen en die van de filmkeuring, bijdragen aan de omschrijving van een genre kinderfilm. Inhoudsanalyse is de geschikte methode om de classificatie van films door recensenten te onderzoeken, omdat het materiaal van inhoudsanalyse “natuurlijk materiaal” is dat tot stand gebracht is volgens de doelstellingen en criteria die men in de betreffende productiesituatie belangrijk vindt”. (Wester, 2006:11-12) De criteria die gebruikt worden om een film te categoriseren komen naar voren in de inhoud van de recensies die worden onderzocht. Voor ons onderzoek zal gebruik worden gemaakt van zowel kwalitatieve als kwantitatieve inhoudsanalyse. Kwantitatieve inhoudsanalyse is een techniek om op statistische wijze na te gaan hoe vaak een kenmerk van een recensie voorkomt en of er een samenhang bestaat tussen het voorkomen van verschillende kenmerken. Kwalitatieve inhoudsanalyse is een techniek om het onderzoeksmateriaal te interpreteren. (Wester, 2006:26-27) De betekenissen die critici aan films voor kinderen toekennen kan zo van de inhoud van de recensies worden afgeleid.

3.2.2. Toepassing inhoudsanalyse

In deze paragraaf wordt beschreven hoe inhoudsanalyse wordt gebruikt om de deelvragen van ons onderzoek te beantwoorden. De analyse van het onderzoeksmateriaal (recensies) wordt uitgelegd aan de hand van het vooraf opgestelde codeerschema waarin de kenmerken van de recensies en films zijn weergegeven. Het codeerschema is gebaseerd op de beantwoording van de vraagstelling, deelvragen en de proefcoderingen van recensies.²⁸ Deze vraagstelling wordt beantwoord aan de hand van de in paragraaf 1.1. genoemde deelvragen en de hypothesen die op basis van de theorie uit hoofdstuk 2 zijn geformuleerd.

3.2.2.a Kwantitatieve inhoudsanalyse

De deelvragen worden beantwoord door middel van een kwantitatieve inhoudsanalyse. Die zal gericht zijn op identificatiekenmerken van de geselecteerde filmtitels en van de recensies. De identificatiekenmerken van de films zijn: aantal classificaties naar filmtitel naar land, leeftijdsclassificatie(s) filmkeuring, inhoudsclassificatie(s) filmkeuring, krantentitel, naam recensent, aantal woorden recensie, filmtitel, Disneyfilm, releasejaar en genre uiterlijke kenmerken.

Eerst wordt het aantal classificaties per filmtitel naar land genoteerd en hierna de classificaties zelf. Dit geldt zowel voor de leeftijdsclassificaties als de inhoudsclassificaties van de filmkeuring. De leeftijdsclassificaties worden ook verdeeld naar land. In Amerika hebben de geselecteerde films de ratings: G (1), PG (2) en PG-13 (3). De inhoudelijke morele classificaties zijn telkens verschillend en worden gecategoriseerd volgens de onderscheiden thema's door de Nederlandse filmkeuring. Deze thema's zijn: geweld, seks, discriminatie, taalgebruik, drugs en angst. De thema's van de Amerikaanse filmkeuring zijn ingepast in deze indeling. Naakt en sensualiteit/seksualiteit vallen onder seks. Volwassen thema's en godslastering kwamen nauwelijks voor. De geselecteerde films in Nederland hebben een AL (1), 6 jaar (2) of 12-jaar-classificatie (3). De inhoudsclassificaties zijn gelijk aan de pictogrammen die de *Kijkwijzer* gebruikt en kunnen ook in combinatie met elkaar voorkomen. Elke inhoudsclassificatie wordt apart genoteerd. De zes pictogrammen zijn: angst, geweld, taalgebruik, discriminatie, drugs en seks.

De naam van de krant waarin de recensie is gevonden wordt genoteerd om de verschillen tussen de Nederlandse en Amerikaanse kranten te analyseren wat de classificaties betreft. Daarom wordt ook het land genoteerd waarin de krant wordt uitgegeven. De naam van de recensent is van belang, omdat de morele classificaties en genreclassificaties die de recensent aan een film geeft samenhangen met het culturele repertoire in een land. Als een

---

²⁸ Zie bijlage 2

recensent steeds vanuit dezelfde morele of esthetische criteria films indeelt als kinderfilm, dan kunnen deze classificaties afhankelijk zijn van de persoon van de recensent. Dan wordt het classificatiegedrag van de recensent getoetst in plaats van het culturele repertoire van de recensent dat van invloed is op dit gedrag. Het aantal woorden wordt vermeld om de aandacht voor films voor kinderen in Amerikaanse en Nederlandse dagbladen vast te stellen. Het aantal classificaties die in een recensie kunnen voorkomen kan samenhangen met het aantal woorden waaruit een recensie bestaat. Des te meer woorden een recensie telt, des te groter de kans dat er meerdere classificaties in staan. Het aantal woorden staat gelijk aan het aantal woorden waaruit de recensie bestaat. Uitgezonderd zijn de woorden besteed aan het noemen van de medewerkers aan de film, het aantal bioscopen waarin de film draait en bijschriften bij foto's. De classificaties van de filmkeuring en de uitleg hiervan in de *New York Times* worden wel meegeteld, net als de beschrijving en de interpretatie van de film en het oordeel erover in alle dagbladen.

De titel van de film wordt genoteerd om een vergelijking te kunnen maken tussen de filmclassificaties van de filmkeuring en die van de filmkritiek in Amerika en Nederland. Als een film is geproduceerd en/of gedistribueerd door *Walt Disney Studios* dan wordt dit vermeld. *Walt Disney Studios* bestaat in april 2007 uit de volgende distributeurs: *Walt Disney Pictures*, *Touchstone Pictures*, *Hollywood Pictures*, *Miramax Films* en *Buena Vista Home Entertainment*.²⁹ De naam van de distributeur van een film is gevonden via de website *Filmratings.com*. Veel films voor kinderen worden gemaakt of gedistribueerd door *Disney*. In een groot deel van de recensies worden films, ook die niet van *Disney* zijn, met *Disneyfilms* vergeleken.³⁰ Andere distributeurs kwamen minder vaak voor en zullen daarom een verwaarloosbare invloed uitoefenen op de classificatie van een film voor kinderen als kinderfilm.

Het releasejaar van een film wordt genoteerd om de recensies te zoeken en om ervoor zorg te dragen dat per onderzocht jaar minstens drie filmtitels zijn geselecteerd. De releasedata worden gesplitst naar land, omdat een film in Amerika vaak een jaar eerder wordt uitgebracht dan in Nederland. Het genre van elke film wordt bepaald aan de hand van uiterlijk waarneembare kenmerken; speelfilm (1), animatie (2), tekenfilm (3) of hybride (4) (zie 3.1.2).

3.2.2.b Kwalitatieve inhoudsanalyse

De kwalitatieve inhoudsanalyse zal gericht zijn op de inhoud van de recensies die te herleiden is tot de taak van critici en expliciet betrekking heeft op kinderen. Critici delen films voor kinderen in categorieën in vanuit hun eigen waarnemingen en opvattingen; ze classificeren (zie 1.1.). De

---

²⁹ <http://corporate.disney.go.com/corporate/overview.html>

³⁰ Dit bleek uit de proefcodering van recensies van o.a. FINDING NEMO, THE LION KING, HERCULES en ANASTASIA.

inhoud van de recensies zal geanalyseerd worden op basis van een vooraf opgestelde categorisering van classificaties die aan films kunnen worden toegekend door de filmkeuring en de filmkritiek en Nederland en Amerika. Drie aspecten van recensies worden onderzocht; morele en esthetische termen die expliciet betrekking hebben op kinderen en het oordeel van de recensent over films voor kinderen. Met morele classificaties wordt aangegeven voor wie een film ongeschikt kan zijn en waarom een film schadelijk kan zijn voor de mensen voor wie de film wel geschikt is. Als de recensent schrijft dat deze morele classificaties niet voorkomen zijn het juist genreclassificaties. De film is wel geschikt voor kinderen, omdat er geen schadelijke inhoud in voorkomt. Alleen referenties die expliciet verwijzen naar kinderen worden meegenomen. Dit is het geval in de recensie van THE RUGRATS MOVIE in de *New York Times*:

"It all seems pretty threatening but at a recent preview screening the young audience was laughing rather than cowering with fear." (Over THE RUGRATS MOVIE. Gates, Anita. 20 november 1998. A sibling takes a new rival for a ride. *New York Times*: E30)

Als een film door een recensent wordt geclassificeerd als een film voor volwassenen, ook al wordt in een ander deel van de recensie wel een genreclassificatie kinderfilm gegeven, dan wordt die uitspraak als morele classificatie genoteerd. De film kan dan schadelijk zijn voor kinderen, omdat het primair een film voor volwassenen is.

"Their adult companions may find themselves a little queasy and disoriented afterward but also unable to suppress an indulgent, affectionate smile." (Over de film JUNGLE BOOK II.

Trenbrith, Steve. 14 februari 2003. The Jungle book 2. *New York Times*: E13)

Deze recensent richt zich op de beleving van de film door volwassenen en sluit hiermee de beleving van kinderen uit. Als staat dat volwassenen de film ook waarderen om bepaalde redenen wordt de uitspraak als genreclassificatie geteld.

De morele classificaties worden ingedeeld aan de hand van de schadelijke thema's voor kinderen die in de Nederlandse filmkeuring worden gebruikt. De thema's zijn; geweld (1), seks (2), discriminatie (3), taalgebruik (4), drugs (5) en angst (6). De thema's naakt en sensualiteit/seksualiteit van de Amerikaanse filmkeuring zijn ondergebracht bij de categorie seks om de classificaties die de recensenten toekennen vergelijkbaar te maken. Volwassen thema's, die ook door de Amerikaanse filmkeuring worden genoemd vallen onder het thema angst, omdat dit het vaakst hiermee werd bedoeld. Godslastering is wel apart genoteerd omdat dit niet onder de categorie van de Nederlandse filmkeuring past. Als een film door de recensent niet vanuit de genoemde thema's ongeschikt voor kinderen wordt bevonden, dan valt de classificatie in de categorie overig (12).

Naast morele classificaties worden ook genreclassificaties onderscheiden. Genreclassificaties zijn indelingen van films door recensenten waaruit blijkt dat een film geschikt is voor kinderen. Hierbij moet expliciet worden verwezen naar de geschiktheid voor kinderen.

"En terwijl het jeugdige publiek met Casper en zijn nieuwe vriendinnetje meeleeft (spannend, maar nooit echt eng), kunnen de ouders aardigheid beleven aan de zijdelingse grapverwijzingen naar andere films." (Over CASPER. Gelder, Henk van. 12 juli 1995. Spookje wil echt niemand aan het schrikken maken. *NRC Handelsblad*: 11)

Kinderen kunnen met het verhaal meeleven omdat het spannend is maar nooit eng. Dit is één van de kenmerken van kinderfilms volgens Keller en Van Amsterdam (1989, geciteerd in Potman, 1995:23-27) Ze geven kenmerken van films aan waardoor een film geschikt is voor kinderen. Deze kenmerken worden gebruikt om de genreclassificaties te categoriseren. De kenmerken vallen uiteen in *inhoudelijke* en *vormgerelateerde* kenmerken van een film. Inhoudelijke kenmerken zijn: het waarheidsgehalte van een film (1), thema's die herkenning bij een kind oproepen (2), een begrijpelijke en rechtlijnige verhaalstructuur (3), langzaam verteltempo (4), verhaal vanuit het perspectief van het kind (5), personages ontleend aan de ervaringswereld van een kind (6), herkenbare symboliek die niet is gebaseerd op afspraken (7) en een niet te hoog abstractieniveau (8), zodat het in staat is zijn eigen ervaringen in een algemeen perspectief te plaatsen. Naast inhoudelijke kenmerken onderscheiden we ook uiterlijke kenmerken van een kinderfilm. Dit zijn filmproductionele aspecten (9) en filmesthetische, of dramaturgische aspecten (10). Een filmproductioneel aspect van een kinderfilm is dat er een goede geluids- en beeldkwaliteit moet zijn en de film niet te lang mag duren. Een filmesthetisch aspect is de montage. Er moeten niet teveel sprongen in de tijd worden gemaakt en scènes moeten niet steeds onderbroken worden. Dramaturgisch gezien is het van belang dat spanning en ontspanning elkaar in het verhaal afwisselen zodat er tijd is voor reflectie van de gebeurtenissen. Als er een identificatiefiguur in het verhaal voorkomt, zoals een held, moet deze ongeveer dezelfde leeftijd als de kijker hebben. Humor is belangrijk om problematische gebeurtenissen te relativiseren. Actie mag voorkomen maar moet voor de kinderen herkenbaar en gemotiveerd zijn. Een recensent kan één of meerdere van deze kenmerken noemen. Als ze niet voorkomen wordt dit ook genoteerd. Als er wel uiterlijke kenmerken en inhoudelijke kenmerken worden genoemd maar die niet onder de genoemde categorieën kunnen worden ingedeeld, dan valt de betreffende genreclassificatie onder de categorie overig.

Na het noteren van de morele classificaties en genreclassificaties die een recensent geeft, wordt vastgesteld of hier een positief of negatief oordeel op volgt. Dit oordeel is interessant, omdat het kan volgen uit de soort classificaties die door de recensent worden gegeven. Een positief oordeel kan samengaan met het noemen van genreclassificaties, die aangeven dat een film geschikt is voor kinderen. Een criticus heeft als taak om een oordeel te geven over de film naar aanleiding van de beschrijving en interpretatie ervan. (Van Rees, 1985) Een oordeel wordt gevormd naar aanleiding van een of meerdere argumenten. Een argument is een uitleg van een

oordeel. Als er meerdere argumenten gegeven worden om hetzelfde oordeel te onderbouwen dan wordt dit oordeel eenmaal geteld. Pieter Steinz schrijft in *NRC Handelsblad* over de film BEFORE AND AFTER:

“Des te spijtiger is het dat Schroeder af en toe zijn greep op de film verliest.” (Over BEFORE AND AFTER. Steinz, Pieter. 17 april 1996. Morele dilemma's na een moord in de sneeuw. *NRC Handelsblad*: 11)

Dit is een negatief oordeel over de film dat wordt uitgewerkt aan de hand van meerdere argumenten die hierop volgen;

“Vooral tegen het eind volgen de sentimentele scènes en de in Hollywood zo populaire *moral dilemma talks* elkaar in een hoog tempo op. Dieptepunt is de sleutelscène waarin de gezinsleden elkaar snikkend in een politiecel in de armen vallen; maar ook de manier waarop het verhaal wordt ingebed - met voice-overcommentaar van de dochter des huizes, die tot twee keer toe de titel van de film verklaart - is een onderschatting van de kijker.”

Het oordeel van de recensent wordt ingedeeld naar positief, gematigd positief, gemixt, gematigd negatief en negatief. Een positief oordeel is een oordeel dat voor meer dan de helft uit positieve argumenten bestaat of uit alleen maar positieve argumenten. Voorbeelden van positieve verwijfwoorden zijn: briljant, goed, fantastisch en mooi. In de recensie over *The PRINCE OF EGYPT* in *NRC Handelsblad* sprak Hans Beerekamp van:

“...een bewonderenswaardige prestatie.” (Over PRINCE OF EGYPT. Beerekamp, Hans. 16 december 1998. De drievoudige overwinning van de enige God; Animatiefilm bewijst eer aan en verbetert klassieke bijbelfilms. *NRC Handelsblad*: 13)

Een gematigd positief oordeel komt tot stand vanuit positieve argumenten in combinatie met enkele negatieve argumenten. Als een kwart of eenderde van de argumenten negatief is dan is het oordeel gematigd positief. Het omgekeerde geldt voor een gematigd negatief oordeel. Het oordeel is volkomen negatief wanneer meer dan de helft van de argumenten waarop het oordeel is gebaseerd negatief zijn. Voorbeelden van negatieve verwijfwoorden zijn: slecht, tragisch, gemiste kans en fout. Een gemixt oordeel tenslotte bevat evenveel positieve als negatieve argumenten. Als de eindconclusie over de film sterk positief of negatief is dan zal het oordeel van de recensent niet meer gemixt zijn ook al is het aantal negatieve en positieve argumenten gelijk.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse weergegeven. Bij de bespreking van de resultaten ligt de nadruk op de classificaties gegeven door de institutie filmkritiek en de verschillen hierin naar land en een vergelijking met de classificaties van de filmkeuring. Er wordt alleen naar een specifieke krantentitel of filmtitel verwezen als dit in de methoden van onderzoek ook als belangrijk onderscheid is beschreven. Er worden voorbeelden gegeven van classificaties door recensenten over filmtitels en in verschillende kranten. Daarnaast worden de leeftijdsclassificaties van de filmkeuring naar filmtitel gegeven. Verder zal er geen onderscheid in classificaties naar film worden gemaakt. Alle geselecteerde films zouden immers in principe geschikt voor kinderen kunnen zijn (3.1.2.). Het gaat om de classificaties die aan films voor kinderen worden gegeven door filmrecensenten en de filmkeuringen in Amerika en Nederland.

4.1. Kwantitatieve inhoudsanalyse classificaties filmkeuring

In deze paragraaf zal worden aangegeven welke classificaties de filmkeuring aan de geselecteerde films voor kinderen heeft gegeven. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt naar inhoudelijke classificaties en leeftijdsclassificaties. Deze gegevens worden gebruikt om de eerste deelvraag te kunnen beantwoorden; *hoe worden films voor kinderen door de filmkeuring in Nederland en die in Amerika geclassificeerd en verschillen die classificaties van elkaar?*

4.1.1. Leeftijdsclassificaties filmkeuring

In totaal hebben de 63 filmtitels 126 leeftijdsclassificaties gekregen vanuit de filmkeuringen in Amerika en Nederland (zie tabel 1). Het totale aantal films per categorie leeftijdsclassificaties ligt echter niet gelijk. Meer dan 55% van alle films valt in de categorie PG – 6 jaar. In Nederland (63,4%) vallen meer films onder deze categorie dan in Amerika (50,8%). Maar in beide landen vallen de meeste films voor kinderen onder de leeftijdsclassificatie PG – 6 jaar. De categorieën G – AL (21,2%) en PG-13 – 12 jaar (22,6%) komen bijna even vaak voor. In Amerika vallen de films vaker in de categorie PG-13 – 12 jaar (28,6%) dan in de categorie G – AL (21,2%). In Nederland is deze verdeling omgekeerd, de geselecteerde films krijgen vaker de classificatie AL (22,2%) dan 12 jaar (14,3%). De verdeling van alle films voor kinderen naar leeftijdsclassificatie door de filmkeuring verschilt in Amerika en Nederland. De leeftijdsclassificatie per filmtitel wordt

genoteerd om te achterhalen of het verschil in leeftijdsclassificatie voor alle leeftijdscategorieën geldt.

Tabel 1: *categorieën leeftijdsclassificatie filmkeuringen, naar filmtitel, naar land.*

Leeftijdsclassificatie filmkeuringen	Nederland	Amerika	Totaal
G - AL	22,2% (14)	20,6% (13)	21,4% (27)
PG - 6 jaar	63,4% (40)	50,8% (32)	57,2% (72)
PG-13 - 12 jaar	14,3% (9)	28,6% (18)	21,4% (27)
Totaal	100% (63)	100% (63)	100% (126)

In Nederland krijgt 23,8% van alle films een lagere leeftijdsclassificatie dan in Amerika (zie tabel 2). Opvallend is dat 66,7% van alle films die in Nederland een lagere leeftijdsclassificatie krijgen dan in Amerika de classificatie PG-13 hebben. Het verschil in classificatie is vrij groot te noemen: 80% van de films die in Amerika de classificatie PG-13 hebben krijgt in Nederland de classificatie voor Alle Leeftijden. De overige 20% is voor 6 jaar en ouder geschikt bevonden. De classificatie AL komt in totaal 14 keer voor en G 13 keer. De classificatie AL wordt dus nauwelijks vaker aan een filmtitel gegeven dan G in Amerika.

In Nederland wordt per filmtitel *wel* een lagere of dezelfde classificatie gegeven dan in Amerika. De significantie van het verschil in leeftijdsclassificatie tussen de filmkeuring in Nederland en Amerika is getoetst door middel van een eenzijdige t-toets. De uitkomst van de t-toets is dat er al dan niet een significant verschil bestaat tussen de twee gemiddelden van de leeftijdsclassificaties gegeven door de filmkeuring, in Amerika en Nederland.³¹ Het verschil in leeftijdsclassificaties toegekend door de filmkeuringen is niet significant. De verschillen zijn niet groot genoeg om te kunnen concluderen dat de classificaties die door de Nederlandse filmkeuring aan films voor kinderen worden toegekend naar filmtitel, lager zijn dan in Amerika. Hypothese 4 kan dan ook niet worden aangenomen.

³¹ Gekozen is voor een *one sample T test* om te onderzoeken hoe groot het verschil is tussen het steekproefgemiddelde en het theoretisch gemiddelde. Het theoretische gemiddelde heb ik gesteld op 0, dan zijn de leeftijdsclassificaties gegeven door de filmkeuringen gelijk. Als de leeftijdsclassificatie die wordt toegekend door de Nederlandse filmkeuring lager is dan die door de Amerikaanse filmkeuring, dan staat dit gelijk aan -1. Andersom is het +1.

Tabel 2: *vergelijking leeftijdsclassificaties per filmtitel in Nederland en Amerika* ³²

Vergelijking leeftijdsclassificatie	Aantal	(%)
Nederland lager	15	23,8%
Gelijk	41	65,1%
Amerika lager	7	11,1%
Totaal	63	100%
T-toets = 0,008 (p<0,05)		
Mean difference – 0,12698		

Slechts 11,1% van de films voor kinderen krijgt van de Nederlandse filmkeuring een hogere leeftijdsclassificatie dan van de Amerikaanse filmkeuring. Meer dan de helft van de films (65,1%) krijgt in Nederland en Amerika echter dezelfde leeftijdsclassificatie. Dit is voornamelijk het geval bij de films in de categorie PG – 6 jaar, 63,4 % van de films die in Amerika en Nederland dezelfde leeftijdsclassificatie kregen valt in deze categorie. De overige 40% is ongeveer gelijk verdeeld over de andere categorieën. In de categorie PG-13 – 12 jaar vallen 19,5% van de films en 17,1% van de filmtitels valt in de G – AL-categorie. De leeftijdsclassificaties toegekend door de filmkeuringen komen overeen voor 65,1% van de films voor kinderen, maar 23,8% van de filmtitels krijgt in Nederland een lagere leeftijdsclassificatie. De leeftijdsclassificatie van films voor kinderen die door de filmkeuringen in Nederland en Amerika worden toegekend komen voor het grootste gedeelte van de filmtitels overeen, hypothese 1 moet dan ook worden aangenomen.

4.1.2. *Inhoudsclassificaties filmkeuring*

Het totale aantal inhoudsclassificaties ligt op 158 voor 63 filmtitels. In Nederland worden 82 classificaties toegekend, wat neer komt op gemiddeld 1,3 inhoudsclassificaties per film (zie tabel 3). In de categorie 6 jaar komen de meeste inhoudsclassificaties voor (69), terwijl voor de categorie alle leeftijden geen inhoudelijke redenen worden gegeven. Aan een film worden vaker twee inhoudsclassificaties (58) toegekend dan geen (14) of één (18). Er worden nauwelijks meer dan twee classificaties aan films voor kinderen gegeven. De leeftijdscategorie 12 jaar zit hiertussen in met bijna even vaak één (5) of twee (4) inhoudsclassificaties per recensie.

³² Een tabel met filmtitels en bijbehorende leeftijdsclassificatie naar land is te vinden in tabel 1 van hoofdstuk 3.

Tabel 3: *aantal inhoudsclassificaties filmkeuringen naar leeftijdsclassificaties filmkeuring Nederland.*

	Leeftijdsclassificaties			
Inhoudsclassificaties				
<i>Aantal per filmtitel</i>	<i>AL</i>			Totaal
0	14	6	12	14
1	0	0	13	5
2	0	25	4	29
3	0	2	0	2
Totaal	0,0% (0)	84,1% (69)	15,9% (13)	100% (82)
Rho = 0,61 (p<000)				
Aantal films	63	63	63	63
Gemiddeld aantal classificaties per filmtitel	0	1,1	0,21	1,3

Het totale aantal inhoudsclassificaties ligt in Amerika op 76 (zie tabel 4). Er worden gemiddeld 1,2 inhoudsclassificaties aan een film gegeven. Dit is bijna net zo vaak als in Nederland. De verwachting was dat de Amerikaanse filmkeuring meer inhoudsclassificaties aan films voor kinderen zou toekennen dan de Nederlandse filmkeuring, doordat de Amerikaanse filmkeuring vanuit hun culturele repertoire scherpere morele grenzen stelt. Dit blijkt net niet zo te zijn, hypothese 5a moet gedeeltelijk worden verworpen. De Amerikaanse filmkeuring kent niet meer inhoudsclassificaties toe per film, maar wordt seks door een verschil in cultureel repertoire door de Amerikanen vaker genoemd dan door de Nederlanders (5b)?

Tabel 4: *aantal inhoudsclassificaties filmkeuringen naar leeftijdsclassificaties filmkeuring Amerika.*

	Leeftijdsclassificaties			
Inhoudsclassificaties				
<i>Aantal per filmtitel</i>	<i>G</i>	<i>PG</i>	<i>PG-13</i>	Totaal
0	13	5	4	22
1	0	10	6	16
2	0	10	5	15
3	0	7	3	10
Totaal	0% (0)	67,1% (51)	32,9% (25)	100% (76)
Rho = 0.40 (p<000)				
Aantal films	63	63	63	63
Gemiddeld aantal classificaties per filmtitel	0	0,8	0,4	1,2

Naast een verschil in aantal inhoudsclassificaties kan ook de aard van de inhoudsclassificaties van de filmkeuring in Amerika verschillen van die in Nederland. De meeste films krijgen geen inhoudsclassificatie, omdat ze de leeftijdsclassificatie G hebben (2.2.2b.). Dit geldt ook voor Nederland. De leeftijdsclassificatie G krijgt net als de categorie AL in Nederland geen inhoudelijke classificaties. De categorie PG krijgt de meeste classificaties, namelijk 67,1% van de inhoudsclassificaties. Bijna eenderde van de inhoudsclassificaties worden gegeven aan de films met de leeftijdsclassificatie PG-13. Zowel in Amerika als in Nederland worden inhoudsclassificaties het vaakst toegekend aan de leeftijdscategorie PG, die gelijk gesteld kan worden aan 6 jaar in Nederland. In Nederland wel vaker dan in Amerika, namelijk 84,1% tegenover 67,1%. Volgens de classificatieprocedures van de Nederlandse en de Amerikaanse filmkeuring (2.2.1.b & 2.2.2.b) zou het aantal inhoudsclassificaties toe moeten nemen als de leeftijdsclassificatie toeneemt. Dit blijkt voor Amerika inderdaad het geval te zijn. Er bestaat een matig verband (zie tabel 4) tussen de leeftijdsclassificatie toegekend door de Amerikaanse filmkeuring en het aantal inhoudsclassificaties. Des te hoger de leeftijdsclassificatie van een film, des te meer inhoudsclassificaties. Voor Nederland bestaat er een sterk verband (zie tabel 3) tussen leeftijdsclassificatie en het aantal inhoudsclassificaties. Als een film de leeftijdsclassificatie 6 of 12 jaar krijgt worden er ook meer inhoudsclassificaties aan de film toegekend. Aan de hand van deze resultaten kan hypothese 2a gedeeltelijk aangenomen worden. Het aantal inhoudsclassificaties dat de filmkeuringen in Amerika en Nederland aan films voor kinderen toekennen neemt inderdaad toe als de leeftijdsclassificatie toeneemt. De hoeveelheid inhoudsclassificaties in beide landen verschilt echter niet van elkaar.

De inhoudsclassificaties die in Amerika aan de geselecteerde films voor kinderen worden gegeven kunnen worden ingedeeld naar thema. Deze thema's zijn ontleend aan de pictogrammen van de *Kijkwijzer* om zo de vergelijking tussen de inhoudsclassificaties van de filmkeuringen in Nederland en Amerika mogelijk te maken. De meeste inhoudsclassificaties in Amerika hebben betrekking op taalgebruik, namelijk 37,1% (zie tabel 5). Daarna worden seks (22,9%), geweld (21,4%) en angst (14,3%) het meeste genoemd. Drugs en discriminatie werden samen slechts in 4,3% van de films voor kinderen aangetroffen. De Nederlandse filmkeuring heeft helemaal geen drugsgebruik en discriminatie in de films gezien. In Nederland had bijna de helft van de inhoudsclassificaties als thema, geweld (46,8%) of angst (45,6%). De verklaring voor het bijna even vaak voorkomen van de thema's geweld en angst in Nederland is dat deze vaak tegelijk aan een film werden toegekend in combinatie met de leeftijdsclassificatie 6 jaar, namelijk in 34,1% van alle inhoudsclassificaties. Seks (22,9%) en taalgebruik (6,3%) worden naast angst en geweld ook als een belangrijk kenmerk van de geselecteerde films voor kinderen gezien. Als we de inhoudsclassificaties van de twee landen met elkaar vergelijken zien we dat in Amerika taalgebruik en seks als de meest schadelijke inhoud van films voor kinderen worden

gezien, terwijl dit in Nederland nauwelijks wordt genoemd. In Nederland wordt angst in combinatie met geweld belangrijk gevonden.

Tabel 5: *categorieën inhoudsclassificaties filmkeuring naar land.*

Categorieën inhoudsclassificaties	Land		
	Amerika	Nederland	Totaal
<i>Geweld</i>	21,4% (15)	47,5% (38)	35,6% (53)
<i>Seks</i>	22,9% (16)	1,3% (1)	11,4% (17)
<i>Discriminatie</i>	1,4 % (1)	0,0% (0)	0,7% (1)
<i>Taalgebruik</i>	37,1% (26)	6,3% (5)	20,8% (31)
<i>Drugs</i>	2,9% (2)	0,0% (0)	1,3% (2)
<i>Angst</i>	14,3% (10)	45,0% (36)	30,9% (46)
Totaal	100% (70)	100% (79)	100% (149)
Chi2 = 50,821 (p<0.01)			

Om de significantie van de verschillen tussen het voorkomen van de categorieën van de inhoudsclassificaties van de filmkeuring naar land te berekenen, wordt de Chi-kwadraattoets gebruikt. Dit is een toets om te achterhalen of twee variabelen afhankelijk van elkaar zijn. Dan zijn de filmkeuring in Nederland en die in Amerika van elkaar afhankelijk in de hoeveelheid inhoudsclassificaties die aan films voor kinderen worden toegekend. Om de Chi-kwadraattoets te kunnen uitvoeren moeten de categorieën drugs en discriminatie niet worden meegenomen in de statistische analyse. In deze categorieën komt de celwaarde 0 voor, de verwachte celfrequenties moeten tenminste 1 zijn. De verschillen in de inhoud van de inhoudsclassificaties van de filmkeuringen in Amerika en Nederland zijn significant en kunnen dus niet aan het toeval worden toegeschreven.

De verwachting was dat de Amerikaanse filmkeuring geen aandacht zou besteden aan angst en discriminatie. Discriminatie wordt inderdaad slechts een keer genoemd en angst werd nog tien keer genoemd. Angst komt vrij vaak voor, het is de meest voorkomende inhoudsclassificatie in Amerika na taalgebruik, seks en geweld. De Nederlandse filmkeuring geeft vaak aan dat films voor kinderen angst bevatten, maar discriminatie wordt niet genoemd. Films voor kinderen horen geen discriminatie te bevatten. Naakt, sensualiteit, volwassen thema's en godslastering worden naar verwachting niet genoemd in de Nederlandse filmkeuring. Dit is inderdaad zo, omdat deze thema's in het geheel bij de *Kijkwijzer* niet worden gebruikt. De aard van de inhoudsclassificaties van de Nederlandse en de Amerikaanse filmkeuring verschillen van elkaar. Angst en discriminatie komen niet voor in de Amerikaanse filmkeuring en naakt, sensualiteit, volwassen thema's en godslastering niet in de Nederlandse filmkeuring. Hypothese 2b moet dan ook worden aangenomen.

Seks wordt in Amerika inderdaad eerder als immoreel gezien en daardoor onderverdeeld in meerdere seksuele thema's (2.2.). Doordat er meerdere thema's worden onderscheiden die onder de categorie seks vallen, komt seks als geheel meer voor in Amerika dan in Nederland. Hypothese 5a moet daarom gedeeltelijk worden aangenomen. Voor de Amerikaanse filmkeuring vormen de thema's seks en taalgebruik een belangrijke morele grens terwijl in de Nederlandse filmkeuring geweld en angst een moreel thema vormen. Hypothese 5a kan gedeeltelijk worden aangenomen, omdat de Amerikaanse filmkeuring niet meer inhoudsclassificaties aan films toekent dan de Nederlandse filmkeuring, maar het verschil is wel zeer klein (1,3 tegen 1,2).

4.2. Aantal recensies en recensenten

In de vorige paragraaf werd aandacht besteed aan de classificatie van films voor kinderen door de filmkeuring, in deze paragraaf worden kwantitatieve gegevens genoemd met betrekking tot de institutie filmkritiek. De kenmerken van de geselecteerde recensies worden weergegeven en opgesplitst naar land en dagbladtitel. De criteria voor de selectie van de recensies staat in paragraaf 3.1.2.

Het totale aantal recensies is 178 verdeeld over 63 filmtitels (zie tabel 6). Per filmtitel zijn tenminste twee recensies gevonden. Het gemiddelde aantal recensies per film ligt op 2,8. De meeste films krijgen drie recensies. In Nederlandse dagbladen zijn 115 recensies gevonden en in Amerikaanse dagbladen 63. Voor elke filmtitel is tenminste één recensie in een Nederlands dagblad gezocht. Het streven was om voor elke film twee recensies te vinden in Nederlandse dagbladen. Voor 12 filmtitels is dit niet gelukt, anders lag het aantal Nederlandse recensies op 126.

Tabel 6: *aantal recensies, recensenten en gemiddeld aantal woorden naar dagbladtitel en land.*

	Land							
	Amerika		Nederland					
Dagbladtitel		<i>New York Times</i>		<i>Volkskrant</i>	<i>NRC Handelsblad</i>	<i>Trouw</i>	<i>Parool</i>	Totaal
<i>Aantal recensies</i>	35,4% (63)	35,4% (63)	64,4% (115)	11,2 % (20)	26,4% (47)	20,2% (36)	6,7% (12)	100% (178)
<i>Gem. aantal woorden</i>	866	866	445	397	492	451	440	
<i>Aantal recensenten</i>	31,3% (10)	31,3% (10)	68,8% (20)	15,7% (5)	21,9% (7)	21,9% (7)	9,4% (3)	100% (32)

Het gemiddelde aantal woorden van alle recensies is 602. Een recensie in de *New York Times* telde gemiddeld 866 woorden en komt hiermee boven het gemiddelde van alle dagbladtitels uit. De recensenten in de *Volkscrant* hadden gemiddeld het minste aantal woorden nodig, maar 397. Van de Nederlandse dagbladen besteedt *NRC Handelsblad* de meeste ruimte aan filmrecensies, gemiddeld 492 woorden. *Trouw* en *het Parool* volgen het *NRC* met 451 en respectievelijk 440 woorden gemiddeld per recensie. In totaal hebben 32 recensenten 178 recensies geschreven in vijf dagbladen. Gemiddeld heeft elke recensent 5,6 recensies geschreven. Enkele recensenten hebben een boven gemiddeld aantal recensies op hun naam staan. In de *New York Times* heeft Janet Maslin de meeste recensies geschreven, namelijk 32. Ronald Ockhuysen heeft de meeste kritieken voor de *Volkscrant* geschreven, Hans Beerekamp (16) voor *NRC Handelsblad*, Hans Kroon (18) voor *Trouw* en Jos van der Burg (8) voor *Parool*.

4.3. Kwalitatieve inhoudsanalyse classificaties filmkritiek

In deze paragraaf komen de variabelen uit het codeerschema (zie bijlage 2 aan de orde die betrekking hebben op de tweede deelvraag. *Hoe worden films voor kinderen door recensenten in filmrecensies in Nederlandse en Amerikaanse dagbladen geclassificeerd en verschillen die classificaties van elkaar?* Het gaat om de manier waarop recensenten films voor kinderen indelen in geschikt of minder geschikt zijn voor kinderen. Deze indeling is een selectie van alle films voor kinderen en vormt hiermee de *exclusive list* (2.1.). Hierop staan alle films die volgens de filmkeuring kinderfilms zijn. Recensenten gebruiken morele classificaties en genreclassificaties om films voor kinderen in te delen. Morele classificaties (4.3.1.) geven aan waarom een film schadelijk kan zijn voor kinderen. Genreclassificaties (4.3.2.) worden toegekend aan films die inhoud bevatten die geschikt is voor kinderen.

4.3.1. Morele classificaties in recensies

De onderscheiden morele classificaties zijn geweld, seks, angst, taalgebruik, drugs en discriminatie. De thema's geweld (22,3%), seks (18,4%) en angst (15,5%) komen het meeste voor in de recensies (zie tabel 7). Deze thema's maken samen meer dan 55% van de onderwerpen van de morele classificaties uit en komen het vaakst voor in Amerika.

"One caveat for children, *Fly Away Home* begins traumatically (just as *Bogus* does) with the violent death of a mother in a car." (Over *FLY AWAY HOME*. Maslin, Janet. 13 september 2006. Make way for Goslings. *New York Times*: C12)

In deze recensie schrijft Janet Maslin dat er in de openingsscène van *FLY AWAY HOME* een voor kinderen traumatische gebeurtenis plaatsvindt. Angst volgt hier na een gewelddadige

gebeurtenis. In Nederland komen de morele classificaties geweld (12,5%) en angst (12,5%) het vaakst voor in de classificaties van de filmkritiek. Dit komt overeen met de morele classificaties die de Nederlandse filmkeuring aan films voor kinderen geeft. In de recensies komen de classificaties geweld en angst nooit samen voor, zoals in de filmkeuring het geval is. Joyce Roodnat stelt dat JURASSIC PARK te eng is voor kinderen, maar geweld noemt ze niet.

"Hun inspanningen wekten deze beesten tot leven. Op celluloid dan, voor het bioscoopdoek. Ze deden dat zo overtuigend en levensecht dat Jurassic Park een van zijn voornaamste doelgroepen voorbij schiet: voor de meeste schoolkinderen onder de tien jaar zal de film veel te griezelig zijn." (Over JURASSIC PARK. Roodnat, Joyce. 29 september 1993. Dino's beter dan acteurs in Jurassic Park. *NRC Handelsblad*:11)

De Amerikaanse recensent Janet Maslin voegt aan het argument van de Nederlandse recensent nog toe dat angst en geweld samen kunnen gaan.

"That rating appropriately reflects the limited, mostly off-camera violence included here. This film's nerve-racking suspense is less quantifiable. It is likely to scare young and even pre-teenage children." (Over JURASSIC PARK. Maslin, Janet. 11 juni 1993. Screen stars with teeth to spare. *New York Times*: C1)

Discriminatie wordt helemaal niet genoemd, net zoals in de leeftijdsclassificaties voor de films. Drugs wordt slechts twee keer genoemd.

In Amerika komen morele classificaties 1,38 per recensie voor, dit is vaker dan in Nederland (0,14 per recensie) (zie tabel 7). Dit verschil hangt onder andere samen met de lengte van de Amerikaanse recensies. Gemiddeld zijn Amerikaanse recensies bijna twee keer zo lang als Nederlandse recensies. In Amerikaanse recensies is dan ook meer ruimte om meerdere classificaties te noemen. Dit gebeurt dan ook. In totaal worden aan de films voor kinderen in Amerika 129 classificaties toegekend en slechts 49 in Nederland (tabel 11). In Amerika worden het vaakst één of twee classificaties aan een film toegekend, terwijl in Nederland voornamelijk nul of één classificatie per film worden gegeven.

Morele grenzen zijn in Amerika sterker gesteld dan in Nederland. In Amerika wordt seks als een belangrijk moreel thema gezien (2.2.2) dat schadelijk kan zijn voor kinderen. In Nederland is dit minder het geval. Daarom werd verwacht dat Amerikaanse recensenten vaker seks als morele classificatie van films voor kinderen geven dan Nederlandse recensenten. Dit is zeker het geval; bijna 95% van alle morele classificaties met als thema seks wordt gegeven door Amerikaanse recensenten. Hypothese 5b moet op basis van deze resultaten gedeeltelijk worden aangenomen.

Tabel 7: *categorieën morele classificaties in recensies naar land.*

	Land		
Morele classificaties			Totaal
Filmkeuring	Amerika	Nederland	
<i>Geweld</i>	24,1% (21)	12,5% (2)	22,3% (23)
<i>Seks</i>	20,7% (18)	6,25% (1)	18,4% (19)
<i>Taalgebruik</i>	11,5% (10)	0,0% (0)	9,7% (10)
<i>Angst</i>	16,1% (14)	12,5% (2)	15,5% (16)
<i>Drugs</i>	2,3% (2)	0,0% (0)	1,9% (2)
<i>Discriminatie</i>	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
Overige morele classificaties			
<i>Godslastering</i>	10,3% (9)	0,0% (0)	8,7% (9)
<i>Voor volwassenen</i>	6,9% (6)	25,0% (4)	9,7% (10)
<i>Overig</i>	8,0% (7)	43,8% (7)	13,6% (14)
Totaal	100% (87)	100% (16)	100% (103)
Gemiddeld aantal woorden per recensie	866	445	
Aantal recensies	63	115	
Morele classificaties per recensie	1,38	0,14	0,58

De Amerikaanse filmkritiek geeft net als de Amerikaanse filmkeuring aan dat seks verschillende definities heeft. Zowel naakt, seksueel taalgebruik en seks zelf worden genoemd.

"At one point, Fred is turned into Daphne, whom, he says, he can now look at *naked*."

(Over SCOOBY DOO. Nichols, Peter M. 21 juni 2002. Weird college students: so where's the mystery? *New York Times*: E8)

"It includes several violent and gruesome scenes, and a few *sexual references*."

(Over GREMLINS II. Maslin, Janet. 15 juni 1990. They're back. (But much nicer.) *New York Times*: C15)

"It includes jokey profanity and one brief very strained *bedroom scene*." (Over NOTTING HILL.

Maslin, Janet. 25 mei 1999. Movie star and other. *New York Times*: E1)

Naast de onderscheiden thema's van de filmkeuring in Nederland zijn ook andere onderwerpen teruggevonden in de recensies. Godslastering wordt vaak als *rating reason* gegeven door de Amerikaanse filmkeuring (2.2.2.). Als een film door recensenten voor volwassenen geschikt wordt bevonden of als er een andere reden is waardoor de film minder geschikt is voor kinderen dan werd dit als overig genoteerd. In Nederland en Amerika worden even vaak door de recensent overige morele classificaties aangegeven, namelijk zeven keer. In Nederland maken de overige morele classificaties 43,8% van alle morele classificaties uit. Ze geven aan dat de film niet voor kinderen geschikt is maar dit ligt niet aan de genoemde thema's, maar bijvoorbeeld aan het onderwerp van het verhaal van de film.

"Bovendien is het nog maar de vraag of Nederlandse kinderen middenin het voetbalseizoen zin hebben om naar zo iets typisch Amerikaans als een basketbalfilm te gaan." (Over AIR BUD. Linssen, Dana. 10 juni 1998. Kerstfilm voor kinderen in de zomer. *NRC Handelsblad*: 11)

Basketbal is minder populair in Nederland dan in Amerika. De film is minder geschikt voor Nederlandse kinderen, omdat die minder van basketbal houden en meer van voetbal. Of het verhaal is voor kinderen niet spannend genoeg:

"Will even children sit still for this movie's abbreviated running time (83 minutes)? The last question will probably be the most suspenseful one about the film." (Over SINBAD: THE LEGEND OF THE SEVEN SEAS. Mitchell, Elvis. 2 juli 2003. A selfish adventurer with a selfless mission. *New York Times*: E10)

Godslastering komt alleen in Amerikaanse recensies voor en maakt meer dan een kwart uit van de morele classificaties die niet vallen onder de classificaties van de filmkeuring. In 13,6% van de recensies staat waarom een film voor volwassenen geschikt is en daarmee *niet* voor kinderen. De argumenten hadden betrekking op het wel of niet snappen van het verhaal.

"Along the way, the film adds ponderousness to monotony by throwing in celestial aahing on the soundtrack and make philosophical arguments that will bewilder children in the audience." (Over NEVERENDING STORY II. Maslin, Janet. 9 februari 1991. In Fantasia, the end may be in sight. *New York Times*: 12)

Dit citaat is een goed voorbeeld van een inhoudelijk kenmerk van een film voor kinderen zoals dat in paragraaf 3.2.2.b uiteen is gezet. Janet Maslin vindt juist dat het filosofische thema van de NEVERENDING STORY II niet voor kinderen geschikt is. Als het thema van de film aansluit bij het perspectief van kinderen en dit genoemd wordt door een recensent dan is dit een genreclassificatie.

Een leeftijdsclassificatie met inhoudelijke uitleg aan het eind van een recensie in de *New York Times* komt vaak voor, in 74,6% van de Amerikaanse recensies. Dit is een morele classificatie die de schadelijkheid van een film aangeeft. In Amerikaanse recensies vormt de schadelijkheid van films voor kinderen dus inderdaad een morele grens. De recensent geeft zijn of haar eigen interpretatie van de leeftijdskeuring die de MPAA aan de film heeft toegekend. Zo is Janet Maslin het niet eens met de leeftijdskeuring van de film *LITTLE WOMEN*:

"Little Women is rated PG. It includes violence, profanity, graphic sexual situations and... Not! It's the most innocent movie in town." (Over LITTLE WOMEN. Maslin, Janet. 21 december 1994. The Gold standard for girlhood across America. *New York Times*: C13)

Zij vindt dat de film geen geweld, godslastering en seks bevat. Daarom is deze uitspraak ingedeeld als een genreclassificatie.³³ Als een film volgens een recensent geweld, seks, taalgebruik, angst, drugs, discriminatie, godslastering of volwassen thema's bevat dan worden deze uitspraken als morele classificaties geteld.

---

³³ zie voor een verdere uitleg van een negatieve en positieve morele classificatie bijlage 3.

Twee van de 63 (3,2%) Amerikaanse recensies maakt deel uit van de serie *Taking the Children* waarin wordt aangegeven of een verzameling films voor kinderen van een bepaalde leeftijd geschikt is. Dit betekent dat hierin altijd een morele classificatie voorkomt. De betreffende films zijn: *FINDING NEMO* en *SCOOBY DOO*. (Nichols, Peter M. 6 juni 2003. Watch out in kindergarden, son, it's an ocean out there!. *New York Times*: E13, en (Nichols, Peter. 21 juni 2002. Weird college students so where's the mystery? *New York Times*: E8) Slechts 4% van alle morele classificaties in de *New York Times* maakt deel uit van *Taking The Children*. De invloed van deze recensies op het totale aantal classificaties is zeer klein en daarom verwaarloosbaar.

4.3.2. *Genreclassificaties in recensies*

Naast morele classificaties die aangegeven waarom een film schadelijk is voor kinderen, schrijven recensenten soms ook waarom een film geschikt is voor kinderen. Omdat we een brede steekproef aan films hebben en niet van tevoren de grenzen van wat een kinderfilm is hebben afgebakend, nemen we alleen referenties mee in de analyse die door de recensent expliciet aan kinderen worden gekoppeld. Vanuit de theorie van Keller & Van Amsterdam (3.2.2.b) zijn deze genreclassificaties ingedeeld naar vormkenmerken en inhoudelijke kenmerken van een kinderfilm.

Het totale aantal inhoudelijke genreclassificaties in Amerikaanse recensies ligt op 40 en in Nederland op 29 (zie tabel 8). Hier komt nog bij dat de Nederlandse recensies uit minder woorden bestaan dan Amerikaanse recensies. In Nederlandse recensies is er meer ruimte voor genreclassificaties. In Amerikaanse recensies komen echter juist bijna drie keer meer genreclassificaties per recensie voor, namelijk 0,63 tegenover 0,25 in Nederlandse recensies. Amerikaanse recensenten maken relatief gezien veel vaker gebruik van genreclassificaties dan Nederlandse recensenten. Het verschil in het aantal morele classificaties en genreclassificaties tussen Nederlandse en Amerikaanse recensenten is groot te noemen. Zowel de morele classificaties als de genreclassificaties komen vaker voor in Amerikaanse dan in Nederlandse recensies.

Tabel 8: *genreclassificaties films voor kinderen naar inhoudelijke kenmerken, naar land.*

	Land		
Genreclassificaties			
Inhoudelijke kenmerken	Amerika	Nederland	Totaal
<i>Werkelijkheidsgelalte</i>	2,5% (1)	10,3% (3)	5,8% (4)
<i>Thema's</i>	17,5% (7)	17,2% (5)	17,4% (12)
<i>Verhaalstructuur</i>	7,5% (3)	6,9% (2)	7,2% (5)
<i>Verteltempo</i>	2,5% (1)	3,4% (1)	2,9% (2)
<i>Taalgebruik</i>	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
<i>Perspectief verhaal</i>	32,5% (13)	13,8% (4)	24,6% (17)
<i>Personages</i>	7,5% (3)	6,9% (2)	7,2% (5)
<i>Symboliek</i>	0,0% (0)	3,4% (1)	1,4% (1)
<i>Abstractieniveau</i>	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
<i>Overig</i>	30,0% (12)	38% (11)	33,3% (23)
Totaal	100% (40)	100% (29)	100% (69)
Gemiddeld aantal woorden per recensie	866	445	
Aantal recensies	63	115	
Genreclassificaties per recensie	0,63	0,25	

In Amerikaanse recensies (58%) wordt de geschiktheid van films voor kinderen vaker in de inhoudelijke kenmerken van een film gevonden dan in Nederland (42%). Het vaakst worden het perspectief van het verhaal (24,6%) en thema's (17,4%) genoemd. In Amerika wordt het verhaalperspectief drie keer vaker genoemd dan in Nederland. Als de film vanuit het perspectief van een kind wordt verteld zal een film ook vaker thema's bevatten die kinderen aanspreken. Dit komt echter slechts twee keer voor zoals bij een recensie over SHREK:

"...like the picture's young target audience, who love to display mouthfuls of half- chewed food to giggly friends and outraged adults, he loves creepy slop. Like many movies mowadays "Shrek" is a blistering race through pop culture, and what the movie represents is a way to bring the brash slob comedy of "The Simpsons"...to a very young audience." (Over SHREK. Mitchell, Elvis. 16 mei 2001. So happily ever after, beauty and the beasts. *New York Times*: E1)

Het eerste gedeelte van het citaat gaat over de verhaalperspectief, kinderen houden van viezigheid. Het thema is popcultuur voor kinderen. Taalgebruik en abstractieniveau worden niet genoemd. De overige inhoudelijke kenmerken bestaan uit het noemen van het beoogde publiek voor de film en maakt 18,8% uit van het totale aantal genreclassificaties. De categorie overige genreclassificaties valt verder in te delen naar familiefilm, kinderfilm en productie –of distributiemaatschappij. 43,3% van de overige genreclassificaties is de classificatie kinderfilm en evenveel recensenten noemen een film een familiefilm. Wel is het opmerkelijk dat in Nederland (72,2%) een film vaker als familiefilm wordt geclassificeerd dan in Amerika.

In de Amerikaanse en Nederlandse recensies wordt 69 keer verwezen naar inhoudelijke genrekenmerken van een film. Alle recensenten samen verwijzen nauwelijks naar de uiterlijke kenmerken van films voor kinderen; in totaal maar zes keer (zie tabel 9). Inhoudelijke kenmerken worden tien keer zo vaak genoemd. Een filmesthetisch vormkenmerk van een film kan zijn dat er een personage in voorkomt die een held voor de kinderen hoort te zijn. Dit is volgens Elvis Mitchell het geval in de film CHICKEN RUN:

“Ginger is ingenious and ambitious, and for a change the movie gives children a quick- thinking heroine who eventually realizes that she's responsible for her future.” (Over CHICKEN RUN. Mitchell, Elvis. 21 juni 2000. On flying the coop, with plenty of yolks. *New York Times*: E1)

Je bent zelf verantwoordelijk voor je toekomst. Het gaat om de boodschap die de film wil uitdragen aan haar publiek: in dit geval kinderen.

Volgens Van Rees (1985) is het oordeel en de evaluatie van een kunstwerk door recensenten voornamelijk gebaseerd op uiterlijke kenmerken van een kunstwerk (2.3.). Dat blijkt in het geval van recensenten van films voor kinderen niet op te gaan. De filmkritiek kent symbolische waarde toe aan films voor kinderen door voornamelijk inhoudelijke kenmerken van films te noemen. Hypothese 3 moet dan ook worden verworpen. De genoemde genreclassificaties uiterlijke kenmerken in de recensies zijn voornamelijk esthetische criteria. Deze komen het vaakst voor in Nederlandse recensies (75%). Nederlandse recensenten gebruiken vaker esthetische criteria om films voor kinderen te classificeren dan Amerikaanse recensenten, die vaker morele criteria gebruiken. Films voor kinderen worden door Nederlandse recensenten minder sterk afgegrensd dan door Amerikaanse recensenten, die *bright boundaries* stellen.

Tabel 9: *genreclassificaties naar uiterlijke kenmerken, naar land.*

	Land		
Genreclassificaties			
Uiterlijke kenmerken	Amerika	Nederland	Totaal
<i>Filmproductie</i>	0	2	2
<i>Filmesthetisch</i>	1	3	4
Totaal	1	5	6

4.3.3. *Classificaties in recensies*

In totaal werden 103 morele classificaties en 75 genreclassificaties aan films voor kinderen gegeven (zie tabel 10). In Amerikaanse recensies worden de meeste classificaties gegeven, namelijk 72,5% van het totale aantal classificaties. De meeste classificaties die recensenten in Amerika en Nederland aan films voor kinderen geven zijn moreel van aard. Het aantal morele classificaties is het hoogst in Amerika (87), er worden maar liefst meer dan vijf keer meer morele

classificaties aan films voor kinderen gegeven dan in Nederland (16). In Amerika wordt 12% meer genreclassificaties gegeven dan in Nederland, terwijl het gemiddeld aantal woorden per Amerikaanse recensie tweemaal zo hoog ligt als in Nederlandse recensies. In Amerika worden wel meer morele classificaties gegeven dan genreclassificaties, bijna twee keer zo veel. In Nederland overheersen juist de genreclassificaties, voornamelijk esthetische classificaties. Die worden meer dan twee keer zo vaak gegeven als morele classificaties. Hypothese 5b kan hiermee worden aangenomen. Amerikaanse recensenten gebruiken meer morele criteria bij het classificeren van films voor kinderen dan Nederlandse recensenten, die vooral esthetische criteria gebruiken.

Tabel 10: *morele classificaties en genreclassificaties recensenten totaal en naar land.*

	Land		
Classificaties	Amerika	Nederland	Totaal
Genreclassificaties	56,0% (42)	44,0% (33)	100% (75)
Morele classificaties	84,5% (87)	15,5% (16)	100% (103)
Totaal	72,5% (129)	27,5% (49)	100% (178)

In Amerika worden niet alleen in totaal de meeste classificaties door recensenten gegeven, maar ook per recensie. Het vaakst worden twee classificaties (35,4%) gegeven per recensie, daarna één (32,3%) en drie (21,5%) (zie tabel 11). In Amerika komen maximaal vijf classificaties per recensie voor en in Nederland twee. In 35,4% van alle recensies kreeg een film één classificatie. In 60% van de Nederlandse recensies werd helemaal geen classificatie aan een film toegekend door een recensent.

Tabel 11: *aantal classificaties per recensie en totaal naar land.*

	Land		
Aantal classificaties per recensie	Amerika	Nederland	Totaal
0	6,2% (4)	61,1% (69)	0,0% (0)
1	32,3% (21)	35,4% (39)	33,7% (60)
2	35,4% (23)	4,4% (5)	31,5% (56)
3	21,5% (14)	0,0% (0)	23,6% (42)
4	1,5% (1)	0,0% (0)	2,2% (4)
5	3,1% (2)	0,0% (0)	5,6% (10)
Totaal	100% (65)	100% (113)	100% (178)

4.3.4. Oordelen recensenten

In totaal worden er door de filmkritiek net iets meer negatieve (29,8%) dan positieve oordelen (27%) aan films voor kinderen gegeven.³⁴ De oordelen van recensenten in Nederland en Amerika liggen dicht bij elkaar. In Nederland komt een positief oordeel in 54,2% van de recensies voor en in Amerika in 45,8% van de recensies (zie tabel 12). Een gematigd positief oordeel komt in Nederland (52,6%) net iets vaker voor dan in Amerika (47,7%). Een negatief, gematigd negatief en gemixt oordeel komen het vaakst voor in Nederlandse recensies. Een positief en een gematigd positief oordeel komt in Amerika en Nederland bijna even vaak voor in recensies, de overige oordelen het vaakst in Nederland. Amerikaanse recensenten zijn positiever over films voor kinderen dan Nederlandse critici.

Tabel 12: *oordeel recensent naar land.*

	Land		
Oordeel recensent	Amerika	Nederland	Totaal
<i>Positief</i>	45,8% (22)	54,2% (26)	100% (48)
<i>Gematigd positief</i>	47,4% (9)	52,6% (10)	100% (19)
<i>Negatief</i>	26,4% (14)	73,6% (39)	100% (53)
<i>Gematigd negatief</i>	38,9% (14)	61,1% (22)	100% (36)
<i>Gemixt</i>	27,3% (6)	72,7% (16)	100% (22)
Totaal	36,5% (65)	63,5% (113)	100% (178)
Chi2 = 48,308 (p<0.01)			

4.3.4.a. Classificaties recensies en oordeel recensent

Als een de inhoud van een film door een recensent ongeschikt voor kinderen wordt bevonden en dus een morele classificatie krijgt, betekent dit dan dat een film als geheel een negatief oordeel krijgt? Inderdaad gaat een negatief oordeel het vaakst samen met een morele

³⁴ Zie bijlage 4.

classificatie.³⁵ Bijna in eenderde van de recensies waarin morele classificaties aan films voor kinderen worden gegeven gaat dit samen met een negatief oordeel over de film (zie tabel 13). Als een film geweld, seks, taalgebruik, drugsgebruik of angst bevat is dit voor een deel van de recensenten een reden om de film als negatief te beoordelen. Recensenten vinden de film dan minder geschikt voor kinderen, doordat er één of meerdere thema's schadelijke inhoud in voorkomen. Een positief oordeel (23,4%) komt echter ook vaak voor. Een gematigd negatief oordeel komt in 20,3% van de recensies met een morele classificatie voor. Het vaker voorkomen van een morele classificatie in verband met een negatief oordeel berust op louter toeval. De schadelijke inhoud van een film voor kinderen kan wel bijdragen aan een negatief oordeel over de film.

Tabel 13: *voorkomen morele classificaties recensies naar oordeel recensent.*

	Oordeel recensent					
Morele classificaties	Positief	Gematigd positief	Negatief	Gematigd negatief	Gemixt	Totaal
Nee	28,9% (33)	9,6% (11)	28,9% (33)	20,2% (23)	12,3% (14)	100% (114)
Ja	23,4% (15)	12,5% (8)	31,3% (20)	20,3% (13)	12,5% (8)	100% (64)
Totaal	27,0% (48)	10,7% (19)	29,8% (53)	20,2% (36)	12,4% (22)	100% (178)
(Chi2 = 0,849 (p<0.01)						

Als een film door een recensent geschikt wordt bevonden voor kinderen en dus een genreclassificatie krijgt, betekent dit dan dat een film van een recensent een positief oordeel krijgt? Dit blijkt inderdaad zo te zijn. Van de films met minstens één genreclassificatie, krijgt 57,4% een positief oordeel (zie tabel 14). Dit betekent dat als een film voor kinderen een van de thema's kinderfilm bevat de film geschikt voor kinderen kan zijn. De overige oordelen kwamen elk rond de 10% voor in combinatie met een genreclassificatie door de recensenten. Een gemixt oordeel komt acht keer voor in combinatie met een genreclassificatie. Dit oordeel is voor de helft positief. Er bestaat een significant verband tussen het voorkomen van een genreclassificatie en een positief oordeel van de recensent. Het toekennen van een genreclassificatie kinderfilm leidt vaker tot een positief oordeel van de recensent, dan dat de morele classificaties leiden tot een negatief oordeel. De mogelijk schadelijke inhoud van kinderfilms weegt voor recensenten minder zwaar om de geschiktheid van films voor kinderen te bepalen dan de inhoud, die juist op

³⁵ We hebben ook onderzocht of er verschillen naar land waren in het toekennen van een morele classificatie aan films voor kinderen en het volgen van een negatief oordeel hierop. Er bleek geen verschil te bestaan tussen Amerika en Nederland. Ook in het samengaan van een genreclassificatie en een positief oordeel, was er geen verschil te zien.

kinderen is afgestemd. Bij de filmkeuring is dit juist andersom. Schadelijke inhoud is belangrijker.

Tabel 14: *voorkomen genreclassificaties recensies naar oordeel recensent.*

	Oordeel recensent					
Genre-classificaties	<i>Positief</i>	<i>Gematigd positief</i>	<i>Negatief</i>	<i>Gematigd negatief</i>	<i>Gemixt</i>	Totaal
<i>Nee</i>	11,1% (13)	12,0% (14)	40,2% (47)	24,8% (29)	12,0% (14)	100% (117)
<i>Ja</i>	57,4% (35)	8,2% (5)	9,8% (6)	11,5% (7)	13,1% (8)	100% (61)
Totaal	27,0% (48)	10,7% (19)	29,8% (53)	20,2% (36)	12,4% (22)	100% (178)

4.4. Vergelijking instituties filmkritiek en filmkeuring

In de vorige deelparagrafen zijn de kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyses uiteen gezet van recensies van films voor kinderen in Nederland en Amerika. In deze paragraaf worden de classificaties toegekend door instituties van de filmkritiek en filmkeuring met elkaar vergeleken. De resultaten hebben betrekking op de vergelijking van alle classificaties per institutie en een vergelijking hiervan naar land. Hierbij hoort de derde deelvraag: *In hoeverre verschillen de classificaties van films voor kinderen door de filmkeuring en de filmkritiek in Nederland en Amerika van elkaar?*

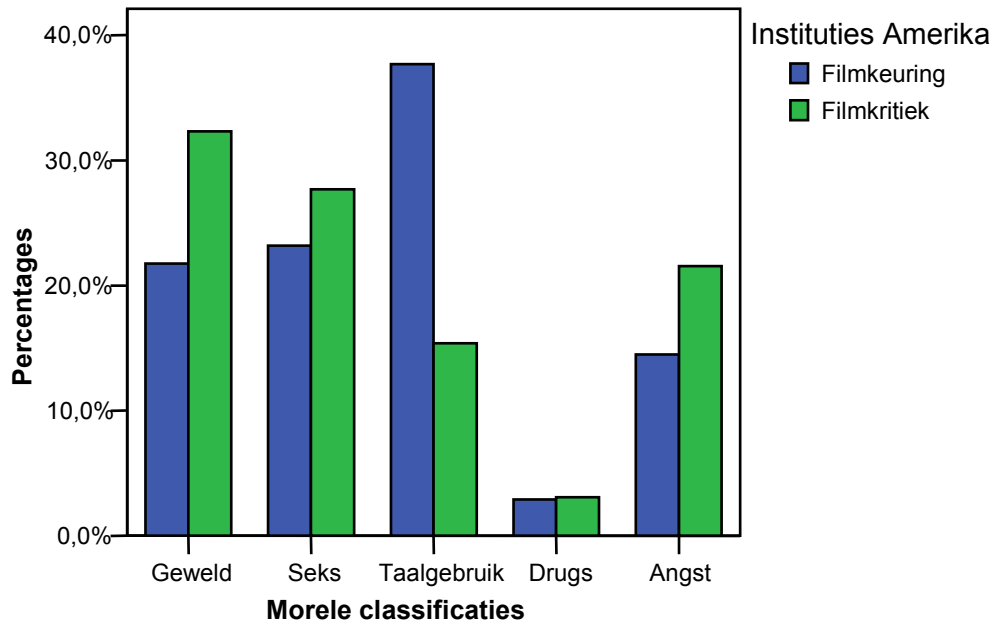
4.4.1. Morele classificaties

In deze paragraaf worden de morele inhoudsclassificaties van zowel de filmkritiek als de filmkeuring met elkaar vergeleken en verder opgesplitst naar land. De morele classificaties zijn op dezelfde manier opgedeeld voor de twee instituties naar de thema's van de Nederlandse filmkeuring. De onderwerpen zijn: angst, discriminatie, geweld, seks, taalgebruik en drugs. Als deze morele classificaties zowel in de recensies als in de filmkeuring aan de films voor kinderen worden toegekend en even vaak voorkomen, dan komen de instituties wat deze classificaties betreft overeen.

Beide instituties besteden ongeveer evenveel aandacht aan het thema geweld (zie grafiek 1). Angst komt volgens de filmkeuring (30,9%) op de tweede plaats van de meest voorkomende schadelijke inhoud van films voor kinderen en bij de recensenten (22,9%) op de derde plaats. Seks wordt door de recensenten (27,1%) als tweede genoemd. Bij de filmkeuring (11,4%) komt dit onderwerp als vierde aan bod. Taalgebruik komt volgens deze institutie minder

vaak voor dan volgens de recensenten (20,8% tegen 14,3%). Discriminatie en drugsgebruik komen volgens beide instituties nauwelijks in de films voor kinderen voor. De verschillen tussen de filmkritiek en de filmkeuring zijn nog groter naar land. Het aantal morele classificaties ligt voor de filmkeuring (70) en de filmkritiek (65) in Amerika nagenoeg gelijk. Terwijl in Nederland de filmkeuring in verhouding tot de andere categorieën bijna zestien keer zoveel morele classificaties geeft dan de filmkritiek.

Grafiek 1: *categorieën morele classificaties filmkeuring en filmkritiek in Amerika.*

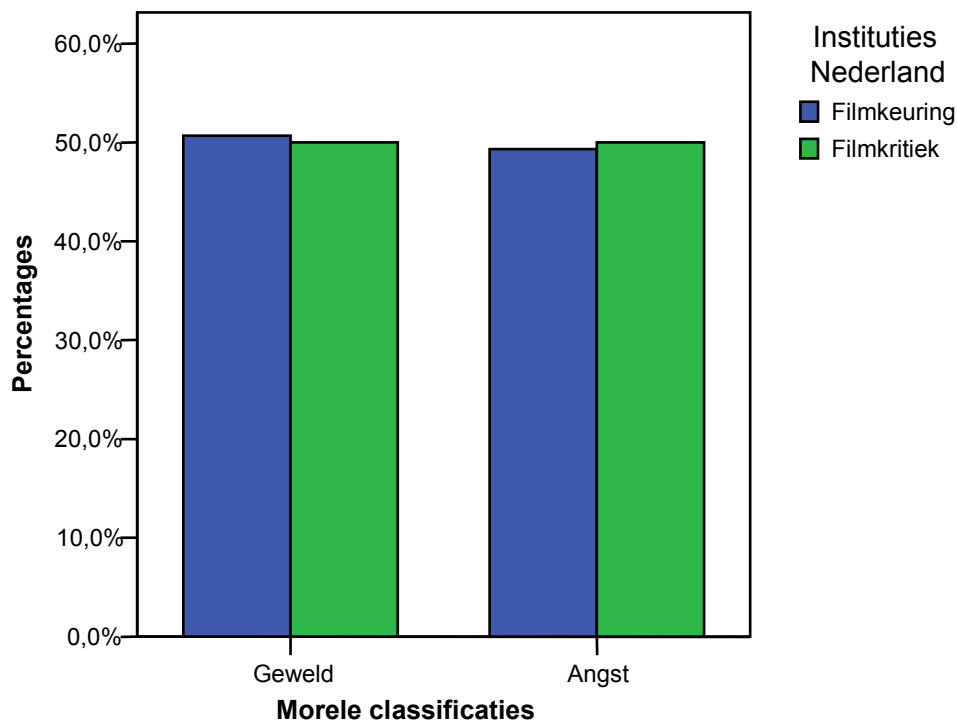
De filmkeuring (51,9%) en de filmkritiek (48,1%) in Amerika zijn beide ongeveer verantwoordelijk voor de helft van de morele classificaties (zie grafiek 1 en bijlage 3). In Amerika vinden de twee instituties bijna even vaak aan dat er seks, angst en drugsgebruik in de films voor kinderen voorkomt. Seks wordt wel vaker door de filmkritiek (27,7%) genoemd dan door de filmkeuring (22,9%). Angst en drugsgebruik worden ook door de filmkritiek vaker genoemd. Recensenten (32,3%) vinden echter veel vaker dat een film geweld bevat dan de filmkeuring (21,4%). Taalgebruik wordt door de filmkeuring (37,1%) juist vaker genoemd, meer dan twee keer zo vaak als door de filmkritiek (15,4%). Deze verschillen tussen de Amerikaanse filmkeuring en filmkritiek zijn significant ($\chi^2 = 8,784, p < 0,05$).

De filmkeuring is verantwoordelijk voor 94% van alle morele classificaties in Nederland (zie grafiek 2 en bijlage 3). Het aantal morele classificaties van de Nederlandse filmkeuring en filmkritiek verschillen erg van elkaar, maar de classificaties die de filmkritiek wel geeft hebben hetzelfde thema als onderwerp als die van de filmkeuring. Beide instituties noemen geweld, angst en seks het vaakst als morele classificatie. Geweld en angst komen in 40% van de films

voor volgens de filmkritiek. De filmkeuring noemt deze thema's vaker. Relatief gezien wordt seks door de filmkritiek (20%) vaker genoemd dan door de filmkeuring (1,3%). Het verband tussen het soort institutie en de categorieën morele classificaties in Nederland is niet significant. Er is namelijk aan een van de voorwaarden voor het uitvoeren van de Chi-kwadraattoets niet voldaan.³⁶

Grafiek 2: categorieën morele classificaties filmkeuring en filmkritiek in Nederland

4.4.2. Genreclassificaties

Zowel de filmkeuring als de filmkritiek bepaalt of films geschikt kunnen zijn voor kinderen. De filmkeuring geeft naast inhoudelijke morele classificaties ook leeftijdsclassificaties. Een film is toegankelijk voor kinderen (tot 16 jaar) als die de leeftijdsclassificatie G - AL, PG - 6 jaar of PG-13 - 12 jaar krijgt. Een film die volgens de filmkeuring toegankelijk is voor kinderen kan ook volgens de recensent voor kinderen geschikt bevonden worden. Dan staat de leeftijdsclassificatie gelijk aan een genreclassificatie kinderfilm. Alle films in ons onderzoek zijn in principe volgens de filmkeuringen in Nederland en Amerika geschikt voor kinderen. De filmkritiek bepaalt of een film geschikt is voor kinderen door dit in de recensie expliciet te

³⁶ Om de toets te kunnen uitvoeren zijn alle negatieve classificaties weggelaten die door in elk geval één van de instituties minder dan 1 keer zijn genoemd. Hierdoor bleven in Nederland alleen de classificaties geweld en angst over. Zelfs met het weglaten van vier categorieën valt nog steeds meer dan 20% van de verwachte celfrequenties tussen de 1 en 5, namelijk 50%. Het bijna even vaak voorkomen van de negatieve classificaties geweld en angst in de Nederlandse filmkeuring en filmkritiek berust op toeval.

vermelden. Als recensenten genreclassificaties geven aan de volgens de filmkeuring, films voor kinderen dan is de film geschikt voor kinderen.

Zowel in Amerika als in Nederland is er over 41,3% van de films voor kinderen overeenstemming tussen de filmkeuring en de filmkritiek over de geschiktheid ervan voor kinderen (zie tabel 15 en 16). Deze overeenstemming tussen de twee instituties is zwak te noemen. Het lijkt erop dat de filmkritiek vaker geen dan wel rekening houdt met de classificaties van de filmkeuring, maar dat recensenten zelf de geschiktheid van films voor kinderen bepalen. Recensenten vinden films die door de filmkeuring voor kinderen geschikt worden bevonden vaak geen kinderfilms, doordat de filmkritiek andere grenzen stelt dan de filmkeuring.

Tabel 15: *leeftijdsclassificatie filmkeuring naar genreclassificatie in recensies, Amerika.*

	Leeftijdsclassificatie	Genre-classificatie		
Land		Nee	Ja	Totaal
Amerika	G - AL	61,5% (8)	38,5% (5)	100% (13)
	PG - 6 jaar	40,6% (13)	59,4% (19)	100% (32)
	PG-13 - 12 jaar	88,9% (16)	11,1% (2)	100% (18)
Totaal		58,7% (37)	41,3% (26)	100% (63)

Tabel 16: *leeftijdsclassificatie filmkeuring naar genreclassificatie Nederland.*

	Leeftijdsclassificatie	Genre-classificatie		
Land		Nee	Ja	Totaal
Nederland	G - AL	57,1% (8)	42,9% (6)	100% (14)
	PG - 6 jaar	55,0% (22)	45,0% (18)	100% (40)
	PG-13 - 12 jaar	77,8% (7)	22,2% (2)	100% (9)
Totaal		58,7% (37)	41,3% (26)	100% (63)

De verdeling van het voorkomen van genreclassificaties door de filmkritiek over de categorieën leeftijdsclassificaties van de filmkeuring liggen in beide landen dicht bij elkaar. Zowel in Nederland (45%) als in Amerika (59,4%) worden films voor kinderen in de leeftijdscategorie PG – 6 jaar vaker als geschikt voor kinderen gezien door beide instituties dan films uit de andere categorieën. De Nederlandse filmkeuring en de filmkritiek zijn wat de films voor Alle Leeftijden betreft goed op elkaar afgestemd. De twee instituties gebruiken waarschijnlijk andere criteria om films naar leeftijd in te delen dan voor alle leeftijden. In Nederland (42,9%) worden films voor Alle Leeftijden – G net iets vaker dan in Amerika (38,5%) ook door recensenten als geschikt voor kinderen gezien. Amerikaanse recensenten zijn het vaker dan Nederlandse critici eens met

de classificaties van de filmkeuring als het gaat om films met een PG – 6 jaar rating. Dit kan komen doordat de Amerikaanse filmkeuring (1968) langer bestaat dan de Nederlandse filmkeuring (2001) van het NICAM. De filmkeuring en de filmkritiek in Amerika zijn beter op elkaar afgestemd dan die instituties in Nederland. Ouders keuren in Amerika *zelf* de films zodat ze een duidelijke stempel kunnen drukken op welke films ze samen met hun kinderen moeten zien.

5. Conclusie

5.1. Inleiding

Aan de hand van de beantwoording van de deelvragen vanuit het theoretisch kader en de analyse, zal in paragraaf 5.1 een antwoord worden gegeven op de probleemstelling van deze thesis. In paragraaf 5.2 worden de resultaten uit hoofdstuk 4 teruggekoppeld naar de theorie. Daarna worden in paragraaf 5.3 vanuit de resultaten en de relevantie van ons onderzoek, suggesties gegeven voor verder onderzoek naar de classificatie van films voor kinderen.

Het onderwerp van ons onderzoek is de classificatie van films voor kinderen door de filmkeuring en de filmkritiek in Nederland en Amerika. Voor dit onderwerp is gekozen, omdat vanuit ander onderzoek naar filmkritiek, classificatie en crossnationale verschillen niet duidelijk is *welke* films voor kinderen geschikt zijn en *hoe* films voor kinderen worden afgegrensd door de filmkritiek en de filmkeuring. In ons onderzoek zijn films voor kinderen alle films die volgens de filmkeuring geschikt zijn voor kinderen tot 16 jaar. De nadruk ligt op het verschil in de aard en de inhoud van de classificaties door de filmkeuring en de filmkritiek en het verschil hierin naar land.

Vanuit de theorie verwachten we dat de filmkeuring *bright boundaries* stelt en dus duidelijk aangeeft waarom films, voor kinderen geschikt of minder geschikt zijn. De institutie van de filmkritiek stelt echter *blurry boundaries*, dat betekent dat recensenten films voor kinderen niet duidelijk indelen. De redenen voor de geschiktheid van films voor kinderen worden niet altijd gegeven. We verwachten ook verschillen tussen de filmkeuring en de filmkritiek vanuit een verschil in cultureel repertoire. Amerikanen stellen scherpere morele grenzen dan Nederlanders die eerder esthetische grenzen stellen als het om het evalueren van cultuurproducten gaat. Om de verschillen in classificatie naar institutie en land te kunnen toetsen maken we gebruik van de methoden van kwalitatieve en kwantitatieve inhoudsanalyse. Inhoudsanalyse van recensies is geschikt om classificaties van de filmkritiek te onderzoeken, omdat in de inhoudelijke en evaluatieve uitspraken van critici naar voren kan komen welke morele en esthetische criteria van belang zijn bij het indelen van films voor kinderen naar geschikt en minder geschikt voor kinderen.

5.2. Beantwoording probleemstelling

Aan de hand van de beantwoording van de deelvragen vanuit het theoretisch kader en de resultaten van de inhoudsanalyse wordt nu een antwoord gegeven op de probleemstelling van ons onderzoek.

In hoeverre verschillen classificaties van films voor kinderen in de filmkeuringen van Amerika en Nederland met die van critici in recensies in Amerikaanse en Nederlandse dagbladen in de periode 1990-2003 en hoe kunnen we deze verschillen duiden?

Wat de totstandkoming van de classificaties betreft komen de Nederlandse en de Amerikaanse filmkeuring overeen. Beide kennen inhoudelijke classificaties en leeftijdsclassificaties toe aan films voor kinderen. In zowel Nederland als Amerika wordt onderscheid gemaakt naar het verbieden van een film vanaf een bepaalde leeftijd en het onder begeleiding toegang verlenen aan kinderen. De leeftijdsclassificaties bestaan uit de vergelijkbare categorieën G – AL, PG – 6 jaar en PG-13 – 12 jaar. De inhoudsclassificaties worden onderverdeeld naar de thema's van de Nederlandse filmkeuring; angst, geweld, seks, taalgebruik, discriminatie en drugsgebruik.

De totstandkoming van de classificaties van de Nederlandse en Amerikaanse filmkeuring komt overeen, maar of er verschillen bestaan tussen de keuringen zal blijken bij de beantwoording van het laatste deel van de eerste deelvraag.

Hoe worden films voor kinderen door de filmkeuring in Nederland en die in Amerika geclassificeerd en verschillen die classificaties van elkaar?

De leeftijdsclassificaties die aan films voor kinderen worden toegekend door de filmkeuring van Amerika en Nederland zijn naar filmtitel gelijk. De aard van de morele classificaties van de filmkeuringen in beide landen verschillen van elkaar. In Amerika komen de thema's seks en taalgebruik het meeste voor, terwijl in Nederland angst en geweld vaak in combinatie met elkaar worden genoemd. De filmkeuring in beide landen geeft aan de films voor kinderen twee keer zoveel morele classificaties dan de recensenten. Dit is een verschil tussen de filmkeuring en de filmkritiek, maar welke verschillen er bestaan tussen de classificaties in Nederlandse en Amerikaanse recensies zal blijken na beantwoording van de tweede deelvraag:

Hoe worden films voor kinderen door recensenten in filmrecensies in Nederlandse en Amerikaanse dagbladen geclassificeerd en verschillen die classificaties van elkaar?

Alle films kunnen volgens beide filmkeuringen geschikt zijn voor kinderen. De recensenten in beide landen zijn het hier echter niet altijd mee eens. Slechts in 29% van de classificaties (genreclassificaties) die zij geven komt naar voren dat een film geschikt is voor kinderen. De

institutie filmkritiek kent zowel in Nederland als in Amerika morele classificaties en genreclassificaties toe aan films voor kinderen.

Morele classificaties zijn indelingen die recensenten maken van films voor kinderen naar schadelijke inhoud voor kinderen. Deze films zijn niet geschikt voor kinderen, omdat ze angst, geweld, seks, grof taalgebruik, discriminatie of drugsgebruik bevatten. Een film is juist wel geschikt voor kinderen en is een kinderfilm, als recensenten genreclassificaties eraan toekennen. De genreclassificaties vallen uiteen in inhoudelijke kenmerken en vormkenmerken.

De Amerikaanse recensenten gebruiken juist vaker morele criteria in de vorm van het toekennen van morele classificaties. De critici in Amerika en Nederland hebben samen alle films voor kinderen meer negatieve dan positieve oordelen gegeven (4.3.3.). In beide landen komen positieve en gemengd positieve oordelen in recensies bijna even vaak voor. Een positief oordeel komt in 57,4% van de recensies voor in combinatie met een positief oordeel over de betreffende film voor kinderen (4.3.3.a). Het geven van een morele classificatie gaat echter in 31,3% van de recensies samen met een negatief oordeel. De inhoud van een film die op kinderen is gericht leidt sneller tot een positief oordeel dan dat schadelijke inhoud tot een negatief oordeel leidt. Schadelijke inhoud is een minder belangrijk criterium dan *geschikte* inhoud voor het oordeel van een recensent.

De instituties van de filmkeuring en de filmkritiek verschillen van elkaar, maar komen ook op enkele punten overeen zoals volgt uit het antwoord op de derde deelvraag:

In hoeverre verschillen de classificaties van films voor kinderen door de filmkeuring en de filmkritiek in Nederland en Amerika van elkaar?

Des te hoger de leeftijdsclassificatie die aan een film wordt toegekend door de recensenten en de filmkeuring, des te meer inhoudelijke classificaties een film krijgt. Hiermee wordt uitgelegd waarom de film schadelijk is voor kinderen. Dit komt door de gelijkenis in de werking van de filmkeuringen. Zowel de filmkeuring als de filmkritiek in Amerika noemen vaak het morele criterium seks als schadelijke inhoud van films voor kinderen. Dit doen zij vaker dan die instituties in Nederland. Dit komt doordat Amerikanen een cultureel evaluatieschema gebruiken waarin seks als een belangrijk moreel onderwerp wordt gezien. In Nederland is dit minder het geval, seks wordt dan ook bijna niet genoemd in de filmkeuring of filmkritiek. Nederlanders kijken minder naar de morele aspecten van een kunstwerk en meer naar de esthetische kenmerken ervan. (Bourdieu, 1989) De filmkritiek (vooral in Nederland) stelt *blurry boundaries* vanuit esthetische criteria zodat onduidelijk blijft wat films voor kinderen zijn, terwijl de filmkeuring juist *bright boundaries* stelt. Films zijn in Amerika geschikt voor kinderen als er geen grof taalgebruik en seks in zit en in Nederland als er geen angst en geweld in zit. Als het verhaalperspectief en het verteltempo aansluiten bij de

mentale ontwikkeling van het kind dan is een film voor kinderen in beide landen geschikt voor kinderen.

Volgens Van Rees (1985) oordelen recensenten over een kunstwerk vanuit de extrinsieke kenmerken ervan. In Amerikaanse recensies worden inhoudelijke kenmerken het vaakst genoemd, terwijl in Nederland extrinsieke kenmerken het meeste voorkomen. Dit komt overeen met de bevindingen van Kuipers (2005) die onderzocht hoe Amerikanen en Nederlanders reageren op online porno. Amerikanen stellen scherpere morele grenzen dan Nederlanders vanuit hun culturele repertoire. Ze vinden de inhoud van films eerder aanstootgevend dan Nederlanders. Nederlandse recensenten zullen eerder de uiterlijke kenmerken van films voor kinderen laten meewegen in hun oordeel. Ze gebruiken esthetische criteria om films voor kinderen in te delen, terwijl Amerikaanse recensenten eerder morele criteria gebruiken. De filmkeuring en de filmkritiek in Amerika gebruiken allebei het vaakst morele criteria. In Nederland zijn de classificaties van de filmkeuring gebaseerd op morele criteria, maar die van de filmkritiek minder. Een kinderfilm wordt door de filmkeuring en de filmkritiek in Amerika voornamelijk moreel afgegrensd, terwijl in Nederland de filmkeuring morele grenzen stelt en de filmkritiek daarnaast ook esthetische grenzen stelt. Het is dus niet zo dat alleen het instituut van de filmkeuring films voor kinderen moreel afgrenst. De filmkritiek doet dit ook. De inhoudelijke kenmerken van kinderfilms wegen daarmee zwaarder bij het indelen van films naar (minder) geschikt voor kinderen dan uiterlijke (esthetische) kenmerken ervan. Ongeschiktheid van films voor kinderen is ook bij de filmkritiek belangrijker dan de geschiktheid ervan. De esthetische grenzen van het genre kinderfilm zijn anders dan verwacht *blurry boundaries*; het wordt niet duidelijk waarom een film geschikt voor kinderen kan zijn. Bij de Amerikaanse filmkritiek vaker dan bij die in Nederland. De filmkritiek vormt, voornamelijk in Amerika, geen aanvulling op de filmkeuring maar classificeert films op dezelfde manier.

De filmkeuring en de filmkritiek in Amerika en Nederland gebruiken dezelfde vorm en inhoud om films voor kinderen te classificeren. De verschillen in classificaties tussen de landen kan dan ook het beste worden verklaard vanuit een verschil in cultureel repertoire en minder vanuit een verschil in institutie.

5.3. Suggesties voor verder onderzoek

Ons onderzoek naar films voor kinderen en de classificatie ervan vormt een aanvulling op het schamele aanbod van wetenschappelijk onderzoek naar kinderfilms. In ons onderzoek is de geschiktheid van films voor kinderen onderzocht vanuit de classificaties die hieraan gegeven worden door de filmkeuring en de filmkritiek in Nederland en Amerika. Ons

onderzoek is wetenschappelijk relevant, doordat het de inhoudsanalyse van recensies combineert met de analyse van de classificaties door de filmkeuring. Recensenten blijken een andere indeling van films voor kinderen te maken dan de filmkeuring. Recensenten gebruiken esthetische criteria en de filmkeuring voornamelijk morele criteria. De maatschappelijke relevantie van ons onderzoek is gelegen in de bijdrage voor ouders en leden van de *Kijkwijzer* die de classificaties van de filmkeuring inhoudelijk niet voldoende richting vinden geven voor het bepalen van de geschiktheid van films voor kinderen. De filmkeuring gebruikt anders dan de filmkritiek, geen esthetische criteria om films te classificeren. De geschiktheid van films zou aangegeven kunnen worden vanuit esthetische kenmerken van kinderfilms die genoemd worden in recensies en wetenschappelijk onderzoek. De meeste onderzoeken naar het journalistieke veld en culturele repertoires behandelen de vergelijking tussen Amerika en Frankrijk. (Benson et al., 2005; Lamont, 1995; Lamont et al., 2000) Ons onderzoek vergelijkt Amerika en Nederland met elkaar en vormt hiermee een aanvulling op genoemd crossnationaal onderzoek. De classificaties gegeven door de instituties van de filmkeuring en de filmkritiek in Amerika en Nederland aan films voor kinderen, verschillen van elkaar door een verschil in cultureel repertoire in beide landen. Nederlanders gebruiken vaker esthetische criteria om films voor kinderen te beoordelen dan Amerikanen, die vaker morele criteria gebruiken.

De resultaten en de reflectie op de relevantie van ons onderzoek leiden tot een aantal suggesties voor vervolgonderzoek. Voor de inhoudsanalyses van recensies in kranten zouden in Amerika en Nederland meerdere dagbladtitels kunnen worden gebruikt om de resultaten op het niveau van de recensies beter naar macroniveau te kunnen generaliseren. Daarnaast zou gebruikt gemaakt kunnen worden van een controlegroep bestaande uit Nederlandse films voor kinderen. De voor ons onderzoek geselecteerde films zijn voornamelijk afkomstig uit Amerika. Door gebruik te maken van een controlegroep kan worden achterhaald of de Nederlandse filmkeuring en filmkritiek, Nederlandse films anders classificeren dan Amerikaanse films. Naast de analyse van recensies zouden in vervolgonderzoek interviews met critici en medewerkers van de filmkeuring meer classificaties van films voor kinderen kunnen opleveren. Ook zou de totstandkoming van die classificaties onderzocht kunnen worden. Letten critici op de classificaties van de filmkeuring bij het schrijven van recensies over films voor kinderen? Dit kan leiden tot het noemen van dezelfde thema's door recensenten in een bepaald land. Daarnaast kan ons onderzoek worden uitgebreid met de overige media die met behulp van *Kijkwijzer* worden geclassificeerd. Deze zijn: games, internet, videoclips, mobiele telefonie en (digitale) televisie. De vraag is dan of aan deze media ook genreclassificaties en morele classificaties worden toegekend door de journalistiek en of deze classificaties verschillen met die van *Kijkwijzer*.

6. Bronnenlijst

Literatuur

- Alba, R. 2005. Bright vs blurry boundaries: second-generation assimilation & exclusion in France, Germany and the United States. *Ethnic and Racial Studies* 28 (1), 20-49.
- Altman, R. 2006. *Film/Genre*. Londen: BFI Publishing.
- Baumann, S. 2001. Intellectualization and art world development: film in the United States. *Poetics* 66 (3), 404-426.
- Becker, H.S. 1982. *Art worlds* Berkeley, CA.: University of California Press.
- Beentjes, J.W.J. 1990. *Studies on children's television viewing and reading*. Proefschrift. Leiden: Universiteit Leiden.
- Beisel, N. 1992. Constructing a shifting moral boundary: literature and obscenity in nineteenth century America. In: M. Lamont & M. Fournier (red.) *Cultivating Differences: symbolic boundaries and the making of equality*. Chicago / Londen: The University of Chicago Press, 75-104.
- Benson, R. & Saguy, A.C. 2005. Constructing social problems in an age of globalization: a French-American comparison. *American Sociological Review* 70 (2), 233-259.
- Bourdieu, P. 1987. The historical genesis of a pure aesthetic. *Journal of aesthetics and art criticism* 46, 201-210.
- 1989. De productie van geloof. Bijdrage tot een economie van symbolische goederen. (red.) *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Amsterdam: Van Genneep, 246-264.
- Creeber, G. 2001. The Television Genre Book. (red.). Londen: BFI Publishing, 1-6, 47-57.
- Cultuur, R.v. 2006. *Raad voor Cultuur. Kinderfilm: naar een volwassen beleid*.
- Dimaggio, P. 1987. Classification of Art. *American Sociological Review* 52 (4), 440-455.
- Filmuitgaven, S. 2002. *Filmjaarboek 2002. Alle in Nederland uitgebrachte bioscoopfilms*. Amsterdam: International Theatre & Film books.
- Gerbner, G. 1988. *Violence and terror in the mass media*. Parijs: Unesco.
- Griswold, W. 1987. The fabrication of meaning: literary interpretation in the United States, Great Britain and the West Indies. *The American Journal of Sociology* 92 (5), 1077-1117.
- Hallin, D.C. & Mancini, P. 2004. *Comparing media systems. Three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hansen, A. et al. 1998. *Mass communication research methods*. (red.). Basingstoke: MacMillan Press, 91-130.

- Janssen, S. 1994. In het licht van de kritiek: variaties en patronen in de aandacht van de literatuurkritiek voor auteurs en hun werken. (red.). Amsterdam: Uitgeverij Verloren, 9-12, 34-77, 100-116, 194-201.
- 2002. *VICI-project: Cultural classification systems in transition. The social valuation of cultural goods in France, Germany, the Netherlands and the United States, 1955-2005.*
- Keij, A. 2004. 'Ik vond het boek toch beter': een onderzoek naar de kritische waardering van Nederlandse verfilmde boekgenres in de periode 1983-2003. Doctoraalscriptie. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Kuipers, G. 2006. Television and taste hierarchy: the case of Dutch television comedy. *Media, Culture & Society* 18, 359-378.
- Kuitenbrouwer, J. 2004. Fraude met Kijkwijzer. *Boekman* 60, 59-61.
- Lamont, M. 1995. National identity and boundary patterns in France and the USA. *French Historical Studies* 19 (2), 349-365.
- Lamont, M. & Thévenot, L. 2000. *Rethinking Comparative Cultural Sociology. Repertoires of Evaluation in France and the United States.* (red.). Cambridge: Cambridge University Press, 1-10, 94-148.
- Ley, D. 2003. Artists, aestheticisation and the field of gentrification. *Urban Studies* 40 (12), 2527-2544.
- MPAA & NATO 2007. Classification and rating rules. (april 2007), <http://www.mpa.org/rating/rules.pdf>. 29 april 2007.
- Nieuwenhuijsen, B. 1997. *Hamburgers en knäckebröd: een onderzoek naar de productie, distributie en vertoning van de Zweedse kindersfilm in het kader van de Europese filmindustrie in de periode 1975-1993.* Doctoraalscriptie Kunst- en Cultuurwetenschappen. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Peterson, R.A. 1994. Culture Studies through the production perspective; progress and prospects. In: D. Crane (red.) *The sociology of culture; emerging theoretical perspectives.* Oxford: Blackwell, 163-189.
- Potman, Y. 1995. *Genre en de Nederlandse kindersfilm vanaf 1965: een functie-historisch onderzoek.* Doctoraalscriptie. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Schiphof, T. 2004. De slager keurt zelf het vlees. Hoe objectief is de Kijkwijzer? *Boekman* 60, 53-58.
- Shrum, W.M. 1991. Critics and publics: cultural mediation in Highbrow and popular performing arts. *American Sociological Review* 97 (2), 347-375.
- Stoel, A.v.d. et al. 2005. Advies Commissie Jeugd, geweld en media. Wijzer kijken: schadelijkheid, geschiktheid en kennisbevordering bij het gebruik van audiovisuele

producenten door jeugdigen. . <http://www.ivir.nl/publicaties/vaneijk/Wijzerkijken.pdf>.

Geraadpleegd

- Thompson, K.M. & Yokota, F. 2004. Violence, sex and profanity in films: correlation of movie ratings with content. *Medscape General Medicine* 6 (3),
- Treurniet, V. 2004. *Hoe de krant een film vangt. De Nederlandse jeugdfilm in de Nederlandse dagbladen in de jaren 1993-2003*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Tucker, N. 1990. *The child and the book: a psychological and literary exploration*. Cambridge Cambridge University Press.
- Twaalfhoven, A. 2004. Het succes van de Nederlandse jeugdfilm: trend of tijdelijk? *Boekman* 60: 48-53.
- Van der Voort, T.H.A. 1997. *De invloed van televisiegeweld*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger.
- Van Rees, C.J. 1985. Consensusvorming in de literatuurkritiek. In: H. Verdaasdonk (red.) *De regels van de smaak*. Amsterdam: Joost Nijsen,
- Van Rees, C.J., Janssen, S. & Verboord, M. 2006. Classificatie in het culturele en literaire veld 1975-2000. Diversificatie en nivellering van grenzen tussen genres. . In: G.J. Dorleijn & C. Rees, J. van (red.) *Het literaire veld 1800-2000*. . Nijmegen: Van Tilt, 285-310.
- Van Rees, K., Vermunt, J. & Verboord, M. 1999. Cultural classifications under discussion. Latent analysis of highbrow and lowbrow reading. *Poetics* 26, 349-365.
- Vaughn, S. 1990. Morality and entertainment: the origins of the motion picture production code. *The Journal of American History* 77 (1), 39-65.
- Vos, C. 2004. *Bewegend verleden. Inleiding in de analyse van films en televisieprogramma's*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Wester, F. 2006. Inhoudsanalyse: theorie en praktijk. (red.). Deventer: Kluwer, 11-44.
- Zerubavel, E. 1997. *Social Mindscapes. An invitation to cognitive sociology*. (red.). Cambridge, Massachusetts, Londen, Engeland: Harvard University Press, 35-67.

Recensies

- Beerekamp, Hans. 16 december 1998. De drievoudige overwinning van de enige God; Animatiefilm bewijst eer aan en verbetert klassieke bijbelfilms. *NRC Handelsblad*: 13
- Gates, Anita. 20 november 1998. A sibling takes a new rival for a ride. *New York Times*: E30.
- Holden, Stephen. 16 juni 2000. May a slightly different force be with you. *New York Times*: E12.
- Linssen, Dana. 10 juni 1998. Kerstfilm voor kinderen in de zomer.

NRC Handelsblad: 11

Maslin, Janet. 15 juni 1990. They're back. (But much nicer.) *New York Times*: C15

Maslin, Janet. 9 februari 1991. In Fantasia, the end may be in sight. *New York Times*: 12

Maslin, Janet. 11 juni 1993. Screen stars with teeth to spare. *New York Times*: C1

Maslin, Janet. 25 mei 1999. Movie star and other. *New York Times*: E1

Mitchell, Elvis. 21 juni 2000. On flying the coop, with plenty of yolks. *New York Times*: E1

Mitchell, Elvis. 16 mei 2001. So happily ever after, beauty and the beasts. *New York Times*: E1

Mitchell, Elvis. 2 juli 2003. A selfish adventurer with a selfless mission. *New York Times*: E10

Nichols, Peter M. 21 juni 2002. Weird college students: so where's the mystery? *New York Times*: E8

Roodnat, Joyce. 29 september 1993. Dino's beter dan acteurs in Jurassic Park. *NRC Handelsblad*:11

Scott, A.O. 21 juni 2002. Escaping Deep-Space exile and making friends in Hawaii. *New York Times*: E13

Steinz, Pieter. 17 april 1996. Morele dilemma's na een moord in de sneeuw. *NRC Handelsblad*: 11

Stigter, Bianca. 9 augustus 2000. Ambitieuze tekenfilm. *NRC Handelsblad*: 8.

Trenbrith, Steve. 14 februari 2003. The Jungle book 2. *New York Times*: E13

Internetsites

Cebuco: overzicht dagbladconcerns en –titels per 1 maart 2006. Geraadpleegd 29 augustus 2007.

<http://www.cebucoco.nl/cms/data/images/16/Concerns.pdf>

Instituut voor media: school voor journalistiek: In twee jaar meer winst dan de vijfentwintig hiervoor. Suzanne van Remmen. Geraadpleegd 29 augustus 2007.

<http://www.journalism.fcj.hvu.nl/index.php?id=5493>

Internet Movie Database (IMDB). Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

<http://www.imdb.com>

IMDB: Shrek (2001) Release dates. Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

<http://www.imdb.com/title/tt0126029/releaseinfo>

Kijkwijzer. Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

<http://www.kijkwijzer.nl>

Kijkwijzer: wat is Kijkwijzer? Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

<http://www.kijkwijzer.nl/pagina.php?id=2>

Kijkwijzer: het classificeren. Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

<http://www.kijkwijzer.nl/pagina.php?id=23>

Kijkwijzer: het classificatieformulier. Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

http://www.kijkwijzer.nl/upload/download_pc/6_classificatieformulier_40.pdf

Motion Picture Association of America (MPAA) Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

<http://www.mpa.org>

MPAA: filmratings. Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

<http://www.mpa.org/FilmRatings.asp>

MPAA: the birth of ratings. Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

http://www.mpa.org/Ratings_BrthofRt.asp

MPAA: what do the ratings mean? Geraadpleegd op 29 augustus 2007

http://www.mpa.org/FlmRat_Ratings.asp

NRC Handelsblad: over de krant. Geraadpleegd 29 augustus 2007.

http://www.nrc.nl/krant/article108855.ece/De_krant

Reasons for movie ratings: The Classification and Rating Administration (CARA).

Geraadpleegd 29 augustus 2007.

<http://www.filmratings.com>

Reasons for movie ratings: CARA : movie ratings, history. Geraadpleegd 29 augustus 2007.

<http://www.filmratings.com/about/content2.htm#3>

The Walt Disney Company: corporate information, company overview. Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

<http://corporate.disney.go.com/corporate/overview.html>

The New York Times: 2007 Media Kit. Geraadpleegd op 29 augustus 2007.

http://www.nytimes.whsites.net/mediakit/pages/n_editorial_section.html

Volkscrant: service, korte geschiedenis. Geraadpleegd 29 augustus 2007.

<http://www.volkscrant.nl/service/article294988.ece>

Wetboek online: wetboek van strafrecht artikel 240 a. Geraadpleegd op 29 augustus 2007

<http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr/240a.html>

Figuren

Tabellen

Hoofdstuk 3

1. Filmtitels en releasejaar films in Amerika en Nederland, leeftijdsclassificatie filmkeuring Amerika en Nederland en genre uiterlijke kenmerken, in de periode 1990-2003.

Hoofdstuk 4

1. Categorieën leeftijdsclassificatie filmkeuringen, naar filmtitel, naar land.
2. Vergelijking leeftijdsclassificaties per filmtitel in Nederland en Amerika.
3. Aantal inhoudsclassificaties filmkeuringen naar leeftijdsclassificaties filmkeuring Nederland.
4. Aantal inhoudsclassificaties filmkeuringen naar leeftijdsclassificaties filmkeuring Amerika.
5. Categorieën inhoudsclassificaties filmkeuring naar land.
6. Aantal recensies, recensenten en gemiddeld aantal woorden naar dagbladtitel en land.
7. Categorieën morele classificaties in recensies naar land.
8. Genreclassificaties films voor kinderen naar inhoudelijke kenmerken, naar land.
9. Genreclassificaties naar uiterlijke kenmerken, naar land.
10. Morele classificaties en genreclassificaties recensenten totaal en naar land.
11. Aantal classificaties per recensie en totaal naar land.
12. Oordeel recensent naar land.
13. Voorkomen genreclassificaties recensies naar oordeel recensent.
14. Voorkomen morele classificaties recensies naar oordeel recensent.
15. Leeftijdsclassificatie filmkeuring naar genreclassificatie in recensies, Amerika.
16. Leeftijdsclassificatie filmkeuring naar genreclassificatie Nederland.

Bijlagen

1. Morele classificaties recensies positief en negatief naar land in aantallen.
2. Voorkomen genreclassificaties recensies naar oordeel recensent in Nederland.
3. Voorkomen genreclassificaties recensies naar oordeel recensent in Amerika.
4. Voorkomen morele classificaties recensies naar oordeel recensent in Nederland.
5. Voorkomen morele classificaties recensies naar oordeel recensent in Amerika.
6. Categorieën morele classificaties per institutie in Amerika.
7. Categorieën morele classificaties per institutie in Nederland.

Grafieken

Hoofdstuk 4

1. Categorieën morele classificaties filmkeuring en filmkritiek in Amerika.
2. Categorieën morele classificaties filmkeuring en filmkritiek in Nederland.

Bijlagen

1. Oordeel recensent films voor kinderen in Amerika en Nederland.

7. Bijlagen

Bijlage 1: Karakterisering geselecteerde dagbladen

De *New York Times* verschijnt van maandag tot en met vrijdag en op zondag.³⁷ Er bestaat dagelijks aandacht voor film in het katern *The Arts*. In dit katern staat de programmering van bioscopen en ontwikkelingen op het gebied van film. Elke zondag komt de gids *Weekend Arts* uit. In het onderdeel *The Listings* staan filmrecensies. Daarnaast staat er ook maandelijks een artikel in over de geschiktheid van films voor kinderen van een bepaalde leeftijd; *Taking the Children* geschreven door Peter M. Nichols.³⁸

NRC Handelsblad, *Trouw* en de *Volkskrant* worden uitgegeven door PCM Uitgevers.³⁹ *Het Parool* wordt zelfstandig uitgegeven door *Het Parool bv*. In het *NRC Handelsblad* wordt film in het eerste katern besproken en maakt deel uit van de rubriek kunst. De wekelijkse filmrecensies zijn te vinden op de filmpagina op woensdag.⁴⁰ In de *Voorkant* van de *Volkskrant* wordt aandacht besteedt aan maatschappelijke ontwikkelingen en cultuur, waaronder film. Filmrecensies staan in de wekelijkse kunstbijlage die op donderdag verschijnt.⁴¹ In het dagelijkse tweede katern van *Trouw*, *de Verdieping*, wordt onder andere aandacht gegeven aan kunst en media. De onderwerpen die de meeste aandacht krijgen in *Trouw* zijn levensbeschouwing, onderwijs, zorg en opvoeding. In *Trouw* wordt anders dan in *NRC Handelsblad* of de *Volkskrant* geen specifieke aandacht aan film of filmrecensies geschonken. Daarom wordt bij het zoeken naar recensies over films voor kinderen eerst gezocht in *NRC Handelsblad*, daarna in de *Volkskrant* en daarna in *Trouw*. *Het Parool* richt zich vanaf 1997 op de regio Amsterdam.⁴² De andere kranten richten zich namelijk op heel Nederland terwijl het *Parool* dit ook doet, maar vanuit Amsterdam gezien. Hierdoor wordt het *Parool* na *Trouw*, *NRC Handelsblad* en *Volkskrant* geselecteerd om een filmrecensie te vinden.

---

³⁷ http://www.nytimes.whsites.net/mediakit/pages/n_editorial_section.html

³⁸ Dit bleek uit het vooronderzoek en de proefcodering van recensies. Voorbeeld recensie *Taking the Children*: FINDING NEMO. Deze recensie wordt apart vermeld, omdat hierin altijd duidelijk staat aangegeven dat een film voor kinderen geschikt is.

³⁹ <http://www.cebucoco.nl/cms/data/images/16/Concerns.pdf>

⁴⁰ http://www.nrc.nl/krant/article108855.ece/De_krant

⁴¹ <http://www.volkskrant.nl/service/article294988.ece>

⁴² <http://www.journalism.fcj.hvu.nl/index.php?id=5493>

Bijlage 2: Codeerschema kwantitatieve en kwalitatieve analyse

Kwantitatieve analyse					
<i>Filmtitel</i>					
<i>Disney</i>	Ja	Nee			
<i>Releasejaar Nederland</i>					
<i>Releasejaar Amerika</i>					
<i>Genre uiterlijke kenmerken</i>	Speelfilm	Animatiefilm	Tekenfilm	Hybride	
<i>Leeftijdsclassificatie filmkeuring Amerika</i>	G	PG	PG – 13		
<i>Leeftijdsclassificatie filmkeuring Nederland</i>	AL	6 jaar	12 jaar		
<i>Aantal inhoudsclassificaties filmkeuring</i>					
<i>Categorieën inhoudsclassificaties filmkeuring</i>	Angst	Geweld	Drugs		
	Seks	Taalgebruik	Discriminatie		
<i>Krantentitel</i>					
<i>Land van herkomst dagbladtitel</i>	Amerika	Nederland			
<i>Naam recensent</i>					
<i>Aantal woorden recensie</i>					
Kwalitatieve analyse					
<i>Oordeel recensent</i>	Positief	Gematigd positief	Negatief	Gematigd negatief	Gemixt
<i>Aantal classificaties</i>					
<i>Genreclassificaties</i>	Ja	Nee			
<i>Aantal genreclassificaties</i>					
<i>Categorieën genreclassificaties</i>	<i>Inhoudelijke kenmerken</i>	Werkelijkheidsgehalte	Thema's	Verhaal-structuur	
		Perspectief verhaal	Personages	Symboliek	
		Verteltempo	Taalgebruik	Abstractie-niveau	Overig
	<i>Vorm-kenmerken</i>	Film-productie	Film-esthetisch		
<i>Morele classificaties</i>	Ja	Nee			
<i>Aantal morele classificaties</i>					
<i>Categorieën morele classificaties</i>	Angst	Geweld	Drugs		
	Seks	Taalgebruik	Discriminatie		
	Gods-lastering	Volwassen thema's	Overig		
<i>Taking the Children</i>	Ja	Nee			
<i>New York Times morele classificatie</i>	Ja	Nee			

Bijlage 3: Morele classificaties positief en negatief

Tabel 1: morele classificaties recensies positief en negatief naar land in aantallen.

Land	Morele classificaties							
	+	-	+	-	+	-		
	Geweld	Geweld	Seks	Seks	Taalgebruik	Taalgebruik		
<i>Amerika</i>	3	21	1	18	2	10		
<i>Nederland</i>	1	2	0	1	0	0		
Totaal	4	23	1	19	2	10		
	+	-	+	-	+	-		
	Discriminatie	Discriminatie	Drugs	Drugs	Angst	Angst	Totaal	
<i>Amerika</i>	0	0	0	2	3	14	74	
<i>Nederland</i>	0	0	0	0	2	2	8	
Totaal	0	0	0	2	5	16	82	

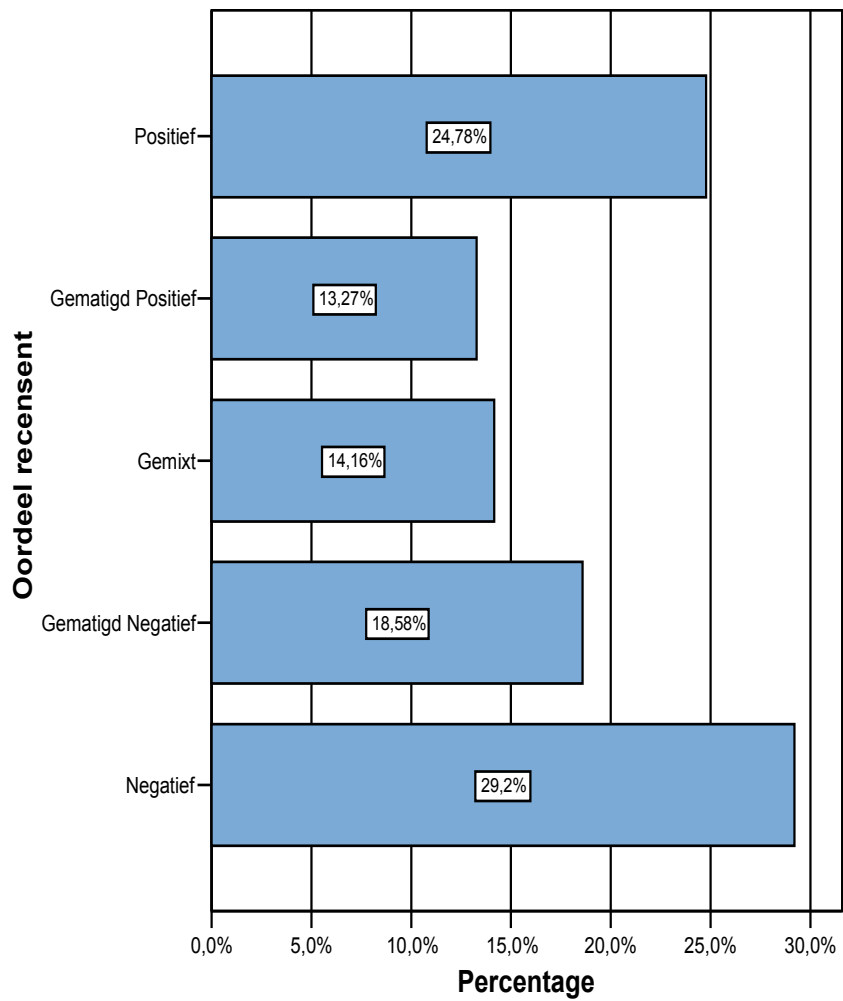
Van de 178 recensies bevat slechts 6,2% een genreclassificatie die het ontbreken van een thema morele classificatie inhoudt. In Amerika komen er acht voor, terwijl in Nederland deze classificatie maar drie keer voorkomt. Angst wordt in totaal vijf keer genoemd, geweld vier keer en taalgebruik twee keer. Drugs en discriminatie worden niet genoemd. Deze thema's worden ook niet of nauwelijks door de recensenten in de films gevonden. Een voorbeeld van een film die volgens de recensent niet gewelddadig of angstig genoeg is om kinderen van deze film weg te houden:

"The girls' parents were killed in an accident, which is alluded so quickly and discretely that it may not register with the very young viewers most likely to be upset by it." (Over LILO & STITCH. Scott, A.O. 21 juni 2002. Escaping Deep-Space exile and making friends in Hawaii. *New York Times*: E13)

Een film zou volgens deze recensent dus geschikt zijn voor jonge kijkers als er geen angstige situaties inzitten die ze niet begrijpen.

Bijlage 4: Oordelen recensenten Amerika en Nederland

Grafiek 1: oordeel recensent films voor kinderen in Amerika en Nederland.

Bijlage 5: Vergelijking morele classificaties filmkeuring en filmkritiek in Nederland en Amerika.

Tabel 2: *categorieën morele classificaties per institutie in Amerika*

Morele classificaties	Institutie		Totaal
	Filmkeuring	Filmkritiek	
<i>Geweld</i>	21,4% (15)	32,3% (21)	26,7% (36)
<i>Seks</i>	22,9% (16)	27,7% (18)	25,2% (34)
<i>Taalgebruik</i>	37,1% (26)	15,4% (10)	26,7% (36)
<i>Angst</i>	14,3% (1)	21,5% (14)	17,8% (24)
<i>Drugs</i>	2,9% (2)	3,1% (2)	2,6% (4)
<i>Discriminatie</i>	1,4% (1)	0,0% (0)	0,7% (1)
Totaal	100% (70)	100% (65)	100% (135)

Tabel 3: *categorieën morele classificaties per institutie in Nederland*

Morele classificaties	Institutie		Totaal
	Filmkeuring	Filmkritiek	
<i>Geweld</i>	46,8% (37)	40,0% (2)	46,4% (39)
<i>Seks</i>	1,3% (1)	20,0% (1)	2,4% (2)
<i>Taalgebruik</i>	6,3% (5)	0,0% (0)	6,0% (5)
<i>Angst</i>	45,6% (36)	40,0% (2)	45,2% (38)
<i>Drugs</i>	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
<i>Discriminatie</i>	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
Totaal	100% (79)	100% (5)	100% (84)